КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

КАФЕДРА СТРАХУВАННЯ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ ТА РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА
УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКУ В УКРАЇНІ

Студента магістратури заочної форми навчання,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
освітньої програми «Фінансові інститути та ризик-менеджмент»
Трубнікова Данила Олександровича
Науковий керівник:
к.е.н., доцент Третяк Діана Дмитрівна

Засвідчую, що в цій дипломній роботі немає запозичень із праць інших авторів без відповідних посилань

Студент _____
(підпис)

Робота допущена до захисту в Екзаменаційній комісії рішенням кафедри страхування, банківської справи та ризик-менеджменту від «18» травня 2022 р., протокол № 11.

Завідувач кафедри страхування,

банківської справи та ризик-менеджменту,

доктор економічних наук, професор

Приказюк Наталія Валентинівна _____
(підпис)

Київ – 2022

Анотація

Трубніков Д.О. Управління капіталом банку в Україні.

Кваліфікаційна магістерська робота за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування – Кафедра страхування банківської справи та ризик-менеджменту, економічний факультет, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, 2022.

Кваліфікаційна магістерська робота присвячена дослідженню особливостей управління капіталом банку як основи його фінансової стабільності. У роботі вирішено важливе науково-практичне завдання щодо подальшого розвитку теоретичних основ, методичних і практичних пропозицій та рекомендацій з удосконалення управління капіталом банку як основи його фінансової стабільності.

Досліджено динаміку основних показників діяльності банків в Україні з метою розробки програми моделювання достатності капіталу банку, оцінено ефективність запровадження реалізації запропонованих заходів щодо удосконалення управління капіталом банку як основи його фінансової стабільності.

Ключові слова: капітал, управління капіталом, фінансова стабільність, достатність капіталу, управління капіталом банку.

Annotation

Trubnikov D. A. Bank capital management in Ukraine.

Qualification master's work in the specialty 072 Finance, banking and insurance - Department of insurance banking and risk management, Faculty of Economics, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 2022.

The qualification master's work is devoted to the study of the features of bank capital management as the basis of its financial stability. The paper solves an important scientific and practical problem of further development of the theoretical foundations, methodological and practical proposals and recommendations for improving the bank's capital management as the basis of its financial stability.

The dynamics of the main performance indicators of Ukrainian banks was studied in order to develop a program for modeling the bank's capital adequacy, the effectiveness of introducing the implementation of the proposed measures to improve the bank's capital management as the basis of its financial stability was assessed.

Key words: capital, capital management, financial stability, capital adequacy, bank capital management

ЗМІСТ

ВСТУП.....3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКУ 5
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКУ……..18
2.1. Сучасні підходи до управління достатністю капіталу БАНКУ 18
2.2. Аналіз динаміки та структури капіталу банку.....26
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКУ 35
3.1. Моделювання достатності капіталу банку.....35
3.2. Впровадження зарубіжного досвіду управління капіталом банку 46
ВИСНОВКИ 56
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....59
ДОДАТКИ 64

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми проведеного дослідження полягає в тому, що капітал, складаючи малу частку ресурсів банківської установи за розмірами, домінує при створенні і успішному функціонуванні банківської установи. Наявність автономної капітальної бази є головною умовою діяльності банку. Головною проблемою, що стоїть при управлінні банківською установою, є вибір методів його оцінювання. За економічним змістом до визначення капіталу відносяться, перш за все, кошти власників, внесені комерційними банками під свою повну відповідальність. Сенс цього ризику полягає в тому, що прибуток на капітал буде знижуватися або діяльність зведеться до втрат, тобто банківська установа може збанкрутувати. Капітал банку складається з капіталу акціонерів, нерозподіленого прибутку, резервів, але може містити й інші елементи за правилами країни функціонування. Головною частиною капіталу і за обсягами і за значущістю виступає статутний капітал, який складається з акціонерного, приватного капіталу емісією акцій, а також установчих внесків.

Теоретичною основою дослідження ефективного управління капіталом банку займалися такі автори як: Януль І. Є., Приказюк Н. В., Версаль Н. І., Алескерова Ю. В., Болгар Т. М., Вдовенко Л. О., Ларіонова К. Л., Мулик Т. О., Мулик Я. І., Циганюк Д. Л. та ін. Незважаючи на вагомі наукові дослідження вітчизняних та зарубіжних вчених, цілісної методики управління капіталом банку як основи його фінансової стабільності поки що не сформовано. Досі залишається дискусійним питання щодо розуміння його економічної сутності та окремих завдань. З урахуванням цього, постає важлива науково-практична проблема – розроблення рекомендацій і практичних пропозицій щодо управління капіталом банку як основи його фінансової стабільності.

Метою роботи є узагальнення теоретичних та практичних аспектів управління капіталу банку, а також розробка рекомендацій щодо його удосконалення.

Реалізація мети досягається виконанням наступних **завдань:**

– дослідити теоретичні основи управління капіталом банку;

– *проаналізувати* сучасні підходи до управління достатністю капіталу;

– провести аналіз динаміки та структури капіталу банку;

– обгрунтувати особливості моделювання достатності капіталу банку;

– *дослідити* зарубіжний досвід управління капіталом банку.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні аспекти управління капіталом банку.

Об'єктом дослідження є управління капіталом банку в Україні.

У роботі використано наукові **методи дослідження**, зокрема: системний, статистичний, історичний, порівняльний, наукової абстракції, індукції, дедукції, прогнозування, аналізу та синтезу.

Інформаційною базою дослідження є роботи класиків економічної науки, провідних сучасних вітчизняних і зарубіжних вчених з проблем забезпечення управління капіталом банку як основи його фінансової стабільності, законодавчі та нормативні документи з питань організації управління капіталом банку, офіційні матеріали АТ «Альфа-Банк»; довідкові та інформаційні видання професійних організації.

Структура роботи. Основний текст роботи становить 70 сторінок, в т.ч. 23 таблиці, 17 рисунків. Список використаних джерел містить 41 найменування, викладених на 4 сторінках. Робота містить 4 додатки, викладених на 7 сторінках.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКУ

Банківський капітал виконує функцію «подушки безпеки», яка відображає збитки від непередбачених обставин. Також капітал банківської установи є гарантією захисту грошових ресурсів клієнтів банку, так як різного роду недостачі, втрати, збитки покриваються резервами, що включаються в структуру банківського капіталу. Обсяг капіталу комерційного банку впливає на потенційних клієнтів банку в частині гарантії і стабільності. Виходячи з цього, проблема обчислення достатності банківського капіталу, вибір методів функціонування капіталу і визначення особливостей кожного методу представляються головними завданнями дослідження [2, с. 302].

У менеджменті банківського капіталу ключову позицію займає метод оцінювання розміру капіталу [10, с. 127]. Так, у даний час все більш актуальною і привабливіше стає думка про надійність банку, яка залежить від нормативу достатності капіталу, тобто достатність виступає основним фактором в репутації банку [14, с. 281]. Відтік банківського капіталу або його малі розміри не дозволяють установі банку успішно функціонувати, таким чином, реальною стає процедура санації. Спостереження і контроль за оцінкою достатності банківського капіталу мають перевагу при нагляді контролюючих органів. Основа банківського капіталу – це власний капітал [21, с. 128]. Власний капітал – довгостроковий ресурс, а також резерв на випадок непередбачених збитків, він характеризує масштаб розвитку операцій комерційного банку [41]. Основою діяльності банківської установи виступає норматив достатності капіталу, тільки при його дотриманні досягаються цілі функціонування банку і в цілому фінансової системи держави.

Також важлива роль оцінки власного капіталу в банківську діяльність, оскільки власний капітал виступає:

1) умовою позитивного виконання банківськими установами своїх функцій;

2) вимірником обсягу кредитів і інвестицій;

3) детермінантою розвитку банківської системи країни;

4) важелем збільшення капіталізації банківських установ;

5) визначником в банківському регулюванні і нагляді;

6) ступенем надійності або рівня ризику банківської справи;

7) показником якості управління і ступеня відповідальності всіх сторін в банківському бізнесі [25, с. 255].

Разом з головними якостями, які включають захист, оперативність, регулювання, капітал банківської установи здійснює функцію залучення потенційних банківських клієнтів. Таким чином, власний капітал захищає банк від можливих ризиків втрат. Управління банківським капіталом показує прогноз його розміру, з огляду на зростання всіх операцій, суми банківських ризиків, а також законодавчо врегульованих співвідношень за різними компонентами капіталу з метою виконання головної мети діяльності банку – отримання прибутку [16].

Основними складовими менеджменту капіталу банку виступають: розмір капіталу в абсолютному вираженні, ставлення першого рівня капіталу до другого, витоки капіталу в конкретному банку, виконання програми банку, що виражається в його рентабельності з метою стабільного функціонування банківської установи [12, с. 97].

В даний час світова банківська практика демонструє факт необхідності в області розширення розмірів капіталу банків, що дозволяє забезпечити зростання активів і зниження ризикових ситуацій [27, с. 128].

Виникає у банків потреба у власному капіталі обумовлена багатьма факторами, що включають законодавчо встановлені вимоги НБУ до безпеки банківської діяльності, конкурування, станом макроекономіки [16].

Головним макроекономічним показником, що впливає на рівень банківського капіталу, виступає інфляція, за підсумками якої можуть зростати

активи, пасиви, знижуватися власний капітал. Вплив також може надавати циклічний характер економічної системи, а це загрожує ризиками і нестабільністю [19, с. 74].

Структурою власного капіталу прийнято вважати відношення всіх компонент фінансування функціонування організації в їх сукупному розмірі. Коли визначаються витоки фінансування, потрібно також визначати, яка структура джерел мінімальна і який рівень рентабельності максимальний.

Основними компонентами, що визначають структурний склад власного капіталу банківської установи, виступають: заздалегідь визначений за прогнозних значень зростання активів і всіх операцій банку, рівень прибутковості, політика в області дивідендів, ризики, витрати, обсяги додатково залученого капіталу [20, с. 231].

Оптимальне складання структури капіталу – важливе завдання управління капіталом. Головними методами при оптимізації є:

1) оптимальний стан структури капіталу за принципом максимуму рівня прогнозованої рентабельності власного капіталу;

2) оптимальний стан структури капіталу за принципом мінімуму ціни капіталу [5, с. 205].

Оптимальність за принципом максимуму обсягу прогнозованої рентабельності власного капіталу. При здійсненні даного виду розрахунків застосовується принцип фінансового левериджу. Фінансовий левередж являє собою відношення власних і позикових коштів банку: відношення суми зобов'язань і довгострокових запозичень до акціонерного капіталу (або боргу плюс привілейовані акції до звичайних акціях).

Здійснення різних розрахунків із застосуванням механізму фінансового левериджу дозволяє визначити оптимальну структуру капіталу, що забезпечує максимізацію рівня рентабельності власного капіталу. Фінансовий левередж демонструє залежність між структурою джерел капіталу і величиною чистого прибутку. Його основна функція проявляється в тому, що будь-яка зміна прибутку до виключення відсотків і податків породжує більш суттєва зміна

чистого прибутку. Концепція європейської фінансової науки з питання кількісної оцінки фінансового левериджу здійснюється шляхом розрахунку його ефективності. Ця ефективність виникає і проявляється, якщо банківська установа залучає позикові кошти за більш низькою відсотковою ставкою, ніж рентабельність активів. Тому найбільш важливою частиною ефекту фінансового левериджу служить диференціал, який розраховується як різниця між рентабельністю всіх активів і середньою розрахунковою ставкою відсотка по позикових засобах банку.

Оптимальний склад структури капіталу за принципом мінімізації ціни капіталу. Для більш простих розрахунків власний капітал банківської установи представляється в формі декількох основних елементів, наприклад статутного капіталу і нерозподіленого прибутку банку. У разі, якщо акціонерний банк не може виплачувати дивіденди за звичайними акціями, цінність цього джерела фінансування буде нульовою, а цінність всього статутного капіталу відповідати дивідендної ставки по префакціям; в результаті цих дій ціна статутного капіталу буде постійно наближатися до мінімальної [15, с. 31]. Основою в ціні застосування в якості основного фінансового джерела нерозподіленого прибутку закладений принцип альтернативних витрат, суть якого полягає в наступному:

– власники (власники) в разі відмови від будь-якої дивідендної частки, направляючи її на збільшення обсягів банківської діяльності, має право мати істотну винагороду;

– сума очікуваного винагороди повинна забезпечити норму прибутку приблизно таку ж, як і за звичайними акціями [33, с. 298].

Коли цей принцип не дотримується, з точки зору прибутковості, власники банківської установи має право отримати всі дивіденди, розмістивши отримані ресурси в активи, які зможуть забезпечити найбільш високий дохід. В результаті цінність застосування в основі головної компоненти фінансування нерозподіленого прибутку рівноцінна ціною такої компоненти, як звичайні акції нового випуску.

Зростання тиску на банківські установи з питання зростання власного капіталу у них зумовлює потребу в довгостроковому плануванні і прогнозуванні обсягів і джерел зростання капіталу в установах банків. Практиці банківської справи відомо багато способів і методів планування і прогнозування банківського капіталу, вони, як правило, в своєму складі мають такі напрямки:

– вироблення загального фінансового плану банку;

– розрахунок суми капіталу, який необхідний банківській установі з урахуванням його цілей, прогнозованих нових послуг і операцій, адекватної міри схильності до ризику;

– розрахунок суми капіталу з внутрішніх банківських резервів;

– оцінювання та підбір найбільш необхідного банку джерела капіталу [3, с. 99].

Процес планування власного капіталу банківської установи повинен розроблятися і впроваджуватися за загальним фінансовим планом банку. Застосування заходів менеджменту капіталу банку. Суперконцентрація капіталу банку – процес конкретний, якого не вдається уникнути. У світі має місце тенденція укрупнення банківських установ, це також відноситься і до України [31]. При кризі теперішнього часу банківські установи знаходяться на піку фінансових можливостей. Через те, що зовнішні і внутрішні джерела нарощування власного капіталу банківськими установами обмежені, нововведення в законодавчому врегулюванні можуть привести до зниження темпів видачі кредитів і подальшого зниження позицій українських банків в конкурентній боротьбі за клієнтуру. Також важко доведеться регіональним банкам з невисоким обсягом капіталізації. Необхідно оголосити банківську установу стійким, коли він збалансований по структурі активів і пасивів балансу за термінами та відсотками, збільшується ймовірність отримання кредитів зі своїми контрагентами, своєчасно здійснює платежі своїх клієнтів і не має прострочених заборгованостей перед кредиторами банку. Дане банківську установу може мати успіх у вкладників, оскільки вони будуть

довіряти йому. Очевидність наявності успіху полягає в грамотній стратегії розвитку банку і в достатньому обсязі капіталу. На даний момент часу світові банківські установи прагнуть нарощувати розміри капіталу, для того щоб спостерігати зростання активів і зниження ризиків. Банківські установи зазвичай планують обсяги діяльності з питань залучення, функціонування, підтримки капіталу банків на законодавчо встановленому рівні [34, с. 215].

Процедура прогнозу і плану капіталу містить наступні важливі напрямки:

1) вироблення основного фінансового прогнозу і плану функціонування банківської установи з формулюванням і зазначенням основної мети встановлення політики менеджменту власного капіталу банківської установи;

2) розрахунок розміру капіталу, який є необхідною для збільшення активних операцій банку, збільшення рівня ризику (при агресивній політиці), повне задоволення законодавчих вимог органів нагляду за банками. Відносно підтримки своєї фінансової спроможності та стійкості банківської установи в процесі здійснення політики менеджменту власного капіталу гарантує забезпечення рівня достатності банківського капіталу і потрібну для функціонування норму прибутку;

3) твердження методів і методик менеджменту капіталу в області дотримання всіх законодавчих актів (способів розрахунку) регулятора і в сфері утвердження внутрішньобанківських методик;

4) законодавче встановлення і регулювання основних методів поповнення банківського капіталу з використанням усіх джерел;

5) встановлення процедури безперервного спостереження в частині менеджменту банківського капіталу;

6) необхідність затвердження повноважень і відповідальності керівників органів і відділень банківської установи в процесі менеджменту банківського капіталу [41].

Спочатку необхідно визначити основну мету політики банківського менеджменту в галузі управління капіталом банку. Дана мета, як правило, повинна характеризувати і представляти обсяг і структуру необхідного банку

капіталу. Ця мета виконує мотиваційну, організаційну та мобілізаційну функції. Зазначена мета відображає зацікавленість банківських власників, управлінського персоналу, потенційних і існуючих клієнтів у фінансовій стабільності банку, що гарантує отримання прибутку. Головна ж мета знаходить реалізацію в підцілей, часто виступають в суперечливих напрямках. Перспектива банківського розвитку повинна відображати мінімум конфліктних ситуацій при найбільшому досягненні оптимальних структури і розміру капіталу банківської установи.

Капітал банківської установи виконує кілька основних функцій в повсякденному банківської діяльності:

1) є надійним захистом від ймовірності банкрутства;

2) може забезпечувати ресурси, які потрібні для створення, організації та функціонування банківської установи;

3) може підтримувати рівень довіри клієнтів до банківської установи і переконувати кредиторів у його стійке фінансове становище. Капітал банківської установи повинен бути об'ємний, для того щоб забезпечити впевненість позичальників в повному задоволенні їхніх потреб;

4) може забезпечувати необхідний рівень коштів для організаційного зростання, надання нових видів послуг, впровадження нових програм і придбання необхідного обладнання [12, с. 103].

У момент фінансового зростання банківської установи потребує залучення додаткового капіталу, для того щоб підтримувати і захищати від ризику, який пов'язаний з наданням різних нових послуг і перспективним розвитком банківської установи. Також капітал банківської установи служить базою для того, щоб регулятор встановлював нормативи, які визначають і контролюють його діяльність.

Розрахунок обсягу капіталу банку, який необхідний і достатній для здійснення банківських операцій. Завдання обчислення достатності обсягу капіталу банку тривалий час – предмет наукових дискусії і праць. Банківські установи намагаються мати мінімум капіталу для підняття прибутковості і

рівня активів. Контролери банківських установ в своїй більшості вимагають великого розміру капіталу з метою знизити ризик банкрутства, але в найбільшій кількості випадків банкрутство можна обумовити низькою якістю менеджменту.

Посилена капіталізація банківської установи, емісія зайвої кількості акцій, в порівнянні з необхідною потребою у власному капіталі, позитивним моментом є не завжди. Але може мати місце ситуація, коли при низькому рівні капіталу присутній величезний рівень відповідальності банківської установи перед його основними вкладниками. Ступінь відповідальності обмежена капіталом, а банківські вкладники та інші кредитори ризикують найбільшим рівнем коштів, які вони довірили банківській установі. Також є деяка кількість чинників, які обумовлюють вимоги щодо нарощення капіталу банку. Серед них можна виділити:

– вартість активів банку за ринковою оцінкою найбільш піддається змінам, ніж у підприємств, чия діяльність пов’язана з промисловістю;

– установа банку в більшій мірі розраховує на нестабільні джерела залучення короткострокових ресурсів, тобто деякі з них будуть піддаватися поверненню при наявності вимог вкладників. І саме в цьому випадку непередбачена подія в будь-якій сфері може спричинити за собою колосальне вилучення коштів з установи банку [15, с. 31].

На розмір і рівень достатності власного банківського капіталу впливають кількість, структура, якість активних операцій банківської установи. Спрямованість банківської установи на домінуюче здійснення операцій, які мають зв’язок з найбільшим рівнем ризику, передбачає більший рівень власних коштів, і, навпаки, домінування в портфелі кредитів позик з найменшим ризиком несе в собі поступове зниження обсягу власного капіталу банку. Рівень власного капіталу банківської установи, який йому необхідний, безпосередньо залежить від клієнтури банку. Якщо переважають в клієнтурі банківської установи великі кредитомістких підприємства, то це зажадає за максимальний рівень власних коштів при аналогічному рівні активних операцій, в порівнянні

з банком, який орієнтується на обслуговування величезної кількості дрібних позичальників, так як в початковому варіанті у банківської установи закладені великі ризики на кожного позичальника. Якщо розрахувати необхідний рівень капіталу банку, необхідно спочатку врахувати мінімальний рівень його капіталу і законодавчі нормативи. Ведучий з цих нормативів визначається відношенням капіталу банківської установи до загальної суми його ризикових активів. Цей норматив – основоположний по достатності капіталу не тільки в Україні, а й у світовій практиці банківської справи.

Встановлення методів управління капіталом. Нестабільне і нестійке становище у фінансовій системі, низька рентабельність вкладених в банки коштів, невиплата дивідендів роблять більш слабкими і малоймовірними великі обсяги вкладів юридичних осіб до статутного капіталу банків, тому більшість інвесторів бажають здійснювати вкладення в більш прибутковий бізнес, ніж банківський [13, с. 283].

Маленький обсяг ресурсів у вигляді грошей для здійснення процесів оплати поточних операцій банківських установ та вкладень виступає домінуючим обставиною зниження активності вкладень. Присутній алгоритм заміни власників банку пов’язаний з величезними витратами, а вони тісно пов’язані з проведеною політикою банку, професіоналізмом в банківській справі, зростанням ризиковості поглинання при політиці нових власників. При цьому необхідно повністю міняти політику ведення банківського бізнесу, команду професіоналів, а також застосовувати заходи адаптивного характеру, пов’язані з приходом нових власників. У масштабі регіонів процедура заміни професіоналів відчувається найбільш гостро, так як існують труднощі залучення професіоналів високого рівня як в керівництво, так і в середню ланку банківського бізнесу. Мають місце ситуації, коли деякі власники заздалегідь здійснюють планування отримання тільки високого розміру прибутку, але не розуміють, що для досягнення цілей вдаються до сторонніх ресурсів.

Надзвичайно низький рівень капіталу банків в регіонах дозволяє великим банкам посилити вплив у відповідних регіонах. Отже, банки в регіонах

знижують конкурентні позиції, можуть повністю втратити клієнтів в області кредитування, змушені піти в процедури видачі кредитів середньому і малому бізнесу. У цій процедурі в області філій різного рівня працюють законодавчі процедури стосовно клієнтам в частині вимог, пов'язаних з переведенням окремих частин або великого обсягу коштів в те місце, де отримано кредит, тобто у банків в регіонах зменшується база ресурсів. Значний вплив на банки в регіонах має факт великої кількості операційних витрат, що при зниженні маржі і в конкуренції процентної політики спричинить падіння рівня прибутковості.

Також спостерігаються негативні тенденції в процедурі капіталізації банків в вигляді мораторію щодо формування власного капіталу в банківських установах, заснованих як товариства з обмеженою відповідальністю, так як обсяг капіталу другого рівня не може бути більше існуючого первоуровневого капіталу. Дана обставина при визначенні суми власного капіталу банку є заходом, що дозволяє виконувати функцію регулювання і стимулювання при проведенні операцій додаткового інвестування [21, с. 130].

Фактор, який стримує зростання власного капіталу банківських установ, – це необхідність формувати резерви під активні операції. У цьому моменті головна частка резервних операцій здійснюється банківськими установами безпосередньо оборотами, а саме – шляхом формування резервів і одномоментним розміщенням всіх наявних засобів в активи, тобто відновлюючи резерви на дохід і повертаючи ці кошти банківській установі. Основною метою при створенні резервів даного призначення є фінансовий стан підприємств, які є потенційними позичальниками. Банки в регіонах можуть конкурувати з великими банківськими установами, оскільки вони вже знайшли свою нішу на ринку. Даним фактом сприяє спеціалізація маленьких банків на регіональному рівні в частині здійснення операцій з малим і середнім бізнесом, місцевими органами влади, суб'єктами промисловості на місцевому рівні, в той час як банки з великим обсягом капіталу працюють з потенційно прибутковою клієнтурою з меншим рівнем ризику [2, с. 305].

У банківській діяльності позитивну динаміку слід розглядати у середніх і малих банків. Зростання домінуючих показників в даному випадку буде більшим, ніж у великих банків. На додаток до попереднього збільшується головна функція банків середнього і малого рівня у фінансовій системі, так як їх діяльність вже орієнтована на основний сектор – реальний. У зв'язку з недостатнім рівнем капіталу в банках регіонів важливим моментом в їх діяльності є процедура видачі кредитів малому бізнесу, хоча, виходячи з основних параметрів, це досить ризикований крок. У зв'язку з цим проблематика в зростанні капіталу в банках регіонів при зростанні конкурентної позиції банків – переважна умова життєдіяльності банків. Ті банки, у яких відсутня своя частка ринку, відчувають потребу в постійному виживання шляхом формування рівня ліквідності та ресурсів; ці банки можуть мати нелегкий вибір між перетворенням їх в небанківські кредитні установи, поглинанням великими банківськими установами або повної їх ліквідацією. Дані проблеми – двигун і основна умова розвитку ринку українських IPO [1]. Для його успішного росту і просування важливими моментами є відмінні умови капіталовкладень, безпеку інвестицій, законодавче регулювання бухгалтерського обліку та інших операцій на фондовому ринку. Таким чином, виявлені особливості в застосуванні методів оцінювання банківського капіталу:

1) при оцінці капіталу методом нарощування із залученням коштів з внутрішніх джерел необхідно визначити рівень капіталу, який банк може залучити за рахунок використання розміру нерозподіленого прибутку;

2) доцільно здійснювати оцінювання та підбір більш досконалого зовнішнього джерела нарощування капіталу з урахуванням аналізу основних умов ринку, обов'язків, прав, інтересів власників, прогнозування з приводу майбутньої рентабельності банківської установи;

3) менеджменту банку при оцінюванні капіталу необхідно прийняти до уваги відносну вартість і ризик, пов'язаний з кожним джерелом, методи регулювання з боку державних органів, оцінити як короткострокові, так і довгострокові перспективи і варіанти надалі;

4) у зв’язку з оптимізацією процесу поповнення капіталу і отриманням великих сум грошових коштів з банківських установ можуть проводити такі операції, як продаж активів (будівель, споруд, офісів, що належать банківській установі, в тому числі з довгостроковою орендою у нових власників); дані операції успішні в тих умовах, коли, незважаючи на інфляцію, вартість майна на ринку істотно зростає, а в законодавчих актах дозволений процес прискореної амортизації нерухомості.

5) необхідно створювати повноцінні резерви переоцінювання основних засобів з метою покрити різницю між їх ринковою та балансовою вартістю; на повну суму дооцінювання активів можна емітувати акції, які безкоштовно розміщуються між акціонерами банку, тим самим збільшуючи частку їх власності [33, с. 298].

Описана операція капіталізації банківських резервів і дооцінювання активів називається бонусною емісією. Бонусна емісія збільшує розмір капіталу, що не розпорошує власність і не підвищує ризик втрати контролю над банком з боку акціонерів. Визначення відповідного способу і методу залучення капіталу із зовнішніх джерел зазвичай базується на результатах докладного фінансового аналізу різних варіантів наданого ними впливу на рівень прибутку в розрахунку на одну акцію. Для українських банківських установ емісія акцій є єдиним зовнішнім джерелом поповнення капітальної бази. Гідність даного способу – здатність банківської установи в певних обставинах миттєво залучити істотні суми грошових коштів, а також посилити свої позиції по залученню коштів в майбутніх періодах.

Позначеному підходу притаманні недоліки, які необхідно враховувати. це: завищена вартість; розміщення акцій на ринку з несприятливими наслідками; істотне підвищення ризику зниження доходів на одну акцію; надзвичайно низький рівень контролю над банками з боку акціонерів, якщо вони не мають можливості викупити всі акції нової емісії [11, с. 121]. Той факт, що постійно зростає увага до поповнення капіталу банківських установ, спонукає більш ретельно здійснювати прогнозування і планування в

комерційних банках. Цей процес в банківських установах України повинен проводитися з урахуванням стратегії розвитку.

Отже, капітал банків виконує значну роль у здійсненні банківської діяльності, він є динамічним та різнофункціональним утворенням, що забезпечує формування банку, підтримує його існування, забезпечуючи банківські операції.

РОЗДІЛ 2
СУЧАСНИЙ СТАН УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКУ

2.1. Сучасні підходи до управління достатністю капіталу

В Україні, як і в більшості країн світу, існує дворівнева банківська система, де на першому рівні центральний банк – Національний банк України, на другому – комерційні банки. Сьогодні основу банківської системи складають банки з державною участю у капіталі («Ощадбанк», «Укрексімбанк», «Укргазбанк», «Приватбанк»), що зайняли нішу у понад 50% у різних сегментах ринку. Зросла питома вага банків з іноземним капіталом, які відповідали вимогам капіталізації НБУ, та українських банків, які займали свої ніші бізнесу та відповідають вимогам регулятора [1]. На рис. 2.1 представлена інформація щодо динаміки зміни кількості банків України упродовж 2016-2020 рр.

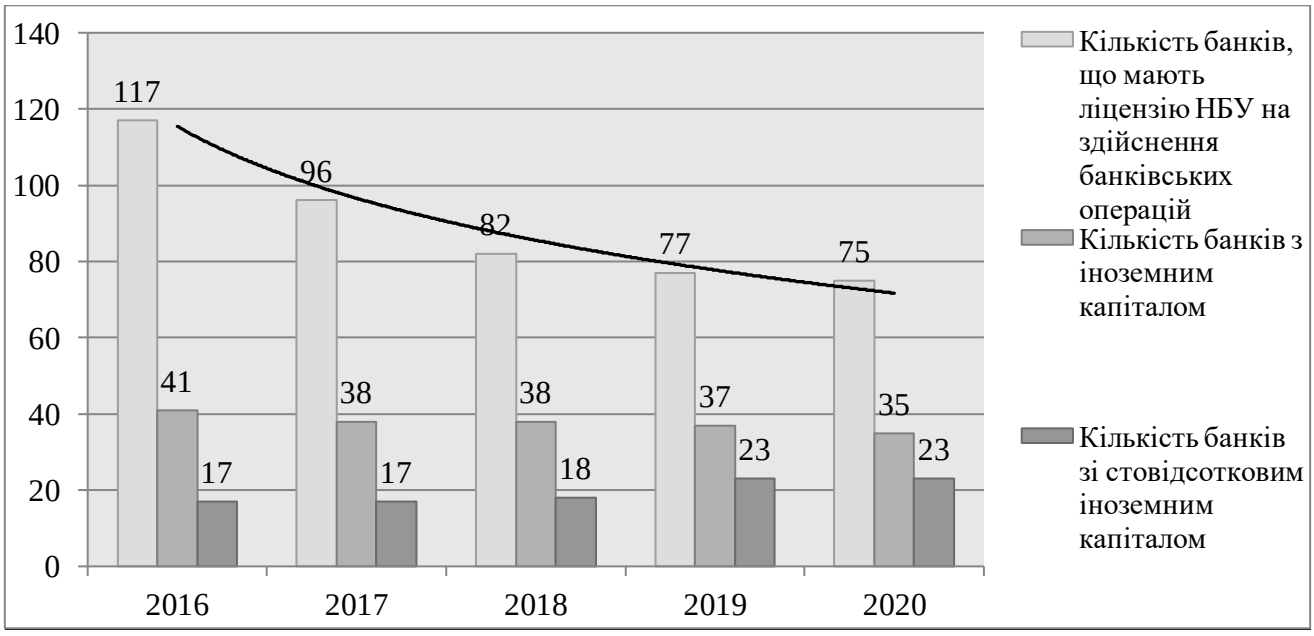

Рис. 2.1 Динаміки кількості банків України 2016–2020 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [38]

Як видно з рисунку 2.1, кількість банків в Україні за останні 5 років скорочується. Так, станом на 31.12.2020 року в Україні діяло 75 банків, що на 42 банки менше, ніж у 2016 році. Кількість банків з іноземним капіталом

зменшилася на 6 установ, і на початок 2020 року становила 35 установ, з них 23 установи – це банки зі 100% іноземним капіталом (у 2016 році їх кількість була 17 установ). Через перехід АТ КБ «Приватбанк» у стовідсоткову власність держави частка державних банків у структурі банківської системи України зросла. Надалі можливе зменшення кількості банків з іноземним капіталом унаслідок виходу банківських установ з російським капітал з українського ринку [38].

Основною причиною скорочення кількості банків, які мають банківську ліцензію, є запровадження тимчасової адміністрації з подальшим відкликанням банківської ліцензії та ліквідацією банків Фондом гарантування вкладів фізичних осіб. Він діє на засадах, встановлених Законом України (ЗУ) від 23 лютого 2012 р. № 4452–VI «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб», який набув чинності 22 вересня 2012 року. Цей закон розширює повноваження Фонду гарантування вкладів фізичних осіб, зокрема, щодо виведення неплатоспроможних банків з ринку шляхом тимчасової адміністрації та ліквідації неплатоспроможних банків. Закон також установлює умови, за яких банк може бути віднесений до проблемних та неплатоспроможних. Після набрання чинності Закону банки, які були у статусі тимчасового члена Фонду, набули статусу членів Фонду, оскільки не передбачено переведення учасників Фонду до категорії «тимчасових учасників», тим самим скасовуючи поняття тимчасового учасника Фонду як такого. Згідно із Законом, членами Фонду є банки, участь яких у Фонді є обов'язковою, та які набувають статусу члена Фонду в день отримання банківської ліцензії [39].

Особливістю правового регулювання капіталу банків України є встановлення НБУ мінімальних вимог щодо його розміру. З метою уніфікації національних методів оцінювання достатності капіталу (перш за все міжнародні банки – члени Базельського комітету з банківської справи нагляд) та забезпечення порівнянності за цим показником кредитних організацій, Базельським комітетом з банківського нагляду були розроблені вперше в 1988 р. рекомендовані до застосування міжнародні стандарти визначення достатності

банківського капіталу із врахуванням ризику [1]. Еволюцію міжнародних вимог щодо достатності капіталу відображають три основні документи – Базель I, Базель II та Базель III (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Порівняльна характеристика міжнародних вимог щодо достатності капіталу в рамках Базелю I, II і III

Показник	Базель I	Базель II	Базель III
Основний об'єкт	Міжнародні банки	Міжнародні банки та банківські групи	Системно важливі банки, групи, глобальні та національні банківські системи
Фокус	Стійкість	Стійкість, системи управління ризиками	Стійкість; підвищення прозорості (розкриття інформації банками)
Інструменти вимог	Капітал, достатність капіталу	Достатність капіталу; вимоги до управління ризиками, вимоги до розкриття інформації щодо недостатності капіталу і управління ризиками	Капітал; достатність капіталу; рівень ліквідності; інструментарій циклічного управління; оцінка ризиків
Підходи до оцінки достатності капіталу	Адекватність капіталу оцінюється коефіцієнтом достатності, а саме відношенням капіталу банку до активів, зважених з урахуванням ризику. Мінімальне значення цього показника було встановлене на рівні 8% для сукупного капіталу і 4% – для основного капіталу.	Основним регулятивним показником є коефіцієнт достатності капіталу рекомендоване значення якого залишається тим самим – 8%. Новими є методики розрахунку рівня ризиків за активами банку. Базель II розглядає три види ризику, під які здійснюється резервування капіталу: кредитний, ринковий та операційний	Підвищення вимог до достатності капіталу (у т. ч. введення нових додаткових нормативів достатності капіталу); створення буферів капіталу, за рахунок чого ряд коефіцієнтів підвищились; удосконалення підходів оцінки ризиків банківських установ.

Джерело: розроблено автором за даними [38]

Спостерігаючи за динамікою змін стандартів регулювання капіталу, можна побачити деякі закономірності та подібні функції, такі як масштаби дій та інструменти регулювання кожного разу вони переходять на наступний рівень розвитку. Так, угода Базель III посилила вимоги щодо капіталу першого рівня, усунувши суму відстрочених податків та сек'юритизованих активів. Базель III рекомендує збільшити частку капіталу 1–го рівня та частку акціонерного

капіталу. У табл. 2.2 проаналізуємо підходи до нормативного визначення достатності капіталу вітчизняних банків.

Таблиця 2.2

Еволюція підходів до оцінки адекватності капіталу банків України

Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена постановою Правління НБУ від 28.08.2001 р. № 368		
редакція від 28.08.2001	**редакція від 13.02.2012**	**редакція від 19.07.2019**
Нормативи капіталу		
(Н1) – мінімальний розмір регулятивного капіталу – 1 млн євро	(Н1) – мінімальний розмір регулятивного капіталу – 120 млн грн	(Н1) – мінімальний розмір регулятивного капіталу – 500 млн грн. Регулятивний капітал банків має бути не меншим, ніж 120 млн. грн. до 17 червня 2016 року і поступово збільшений до рівня 500 млн. грн. до 11 липня 2024 року
(Н2) – Норматив достатності регулятивного капіталу визначається як співвідношення регулятивного капіталу банку до сумарних активів і певних позабалансових інструментів, зважених за ступенем кредитного ризику та зменшених на суму створених відповідних резервів за активними операціями. Н2 ≥ 8%	(Н2) – Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу визначається як співвідношення регулятивного капіталу до сумарних активів і певних позабалансових інструментів, зменшених на суму створених відповідних резервів за активними операціями та на суму забезпечення кредиту (вкладень у боргові цінні папери) безумовним зобов'язанням або грошовим покриттям у вигляді застави майнових прав. Н2 ≥ 10%	(Н2) – Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу визначається як співвідношення регулятивного капіталу до сумарної балансової вартості активів і позабалансових зобов'язань, зважених за ступенем кредитного ризику після їх зменшення на суму: забезпечення у вигляді безумовного зобов'язання або грошового покриття необтяжених облігацій внутрішньої державної позики, що рефінансуються Національним банком, та боргових цінних паперів, емітованих Національним банком, придбаних за операціями репо з переходом права власності на такі цінні папери. А також додається сукупна сума відкритої валютної позиції банку за всіма іноземними валютами та банківськими металами та виключається величина непокритого кредитного ризику. Н2 ≥ 10%
(Н3) – Норматив адекватності основного капіталу розраховується як співвідношення основного капіталу до загальних активів банку, зменшених на суму створених відповідних резервів за активними операціями банків. Н3 ≥ 4%	(Н3) – Норматив достатності основного капіталу розраховується як співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів . Н3 ≥ 9% (Н3–1) – співвідношення регулятивного капіталу до зобов'язань (запроваджено з 13.02.2012 р.) Н3–1 ≥ 10%	(Н3) – Норматив достатності основного капіталу визначається як співвідношення основного капіталу до суми активів та позабалансових зобов'язань, зважених на відповідні коефіцієнти кредитного ризику. Н3 ≥ 7%

Джерело: розроблено автором за даними [38]

Банківська система, в якій четвертий рік поспіль тривають чистки і фіксується збиток (незважаючи на позитивну динаміку в порівнянні з минулими роками), саму по собі складно назвати здоровою. Примітно, що на відміну від НБУ, в якому з 2015 р. щорічно заявляють про завершення

реструктуризації банківського сектора, це визнають в уряді, назвавши тільки 2022 рік, як період для остаточної стабілізації усієї банківської системи [34].

Порівнюючи вимоги до капіталу, встановлені Базелем ІІІ, з вітчизняними пруденційними вимогами, спостерігаємо такі тенденції в їх реалізації: основний капітал вітчизняних банків є капіталом найвищої якості; коефіцієнт левериджу, який дорівнює 3%, що встановлений Базелем ІІІ для додаткової оцінки достатності капіталу, аналогічний чинному нормативу Н3; вимоги до буферів капіталу банків не застосовувались, але нормативна база НБУ передбачено їх втілення в життя, починаючи з січня 2020 р., а саме:

– буфер консервації капіталу: із 31.12.2020 – у розмірі 0,625%; 31.12.2020 – у розмірі 1,25%; 31.12.2022 – у розмірі 1,875%; 31.12.2023 – у розмірі 2,5%;

– буфер системної важливості для системно важливих банків – розмір установлюватиметься диференційовано залежно від категорії системної важливості банку від 1% до 2%;

– контрциклічний буфер – залежно від фази економічного циклу розмір буферу буде коливатися від 0% до 2,5% [38].

Однак Національний банк України відклав вимогу щодо дотримання банками буферу запасу (консервації) капіталу та буферу системної важливості відповідно до постанови Правління Національного банку України №37 від 24 березня 2020 року «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» [38]. Це рішення дозволить банківській системі України в часи мінливості на світових ринках і запровадження в країні карантину та обмежувальних заходів, пов’язаних із поширенням короновірусної хвороби (COVID–19), забезпечувати стабільне функціонування та кредитну підтримку економіки.

Підводячи підсумки, можна сказати, що регулювання банківської діяльності та формування власного капіталу зокрема – не обмежується лише вітчизняним законодавством. Встановлення вимог до капіталу Національним банком України здійснюється відповідно до Базелю ІІІ. Впровадження нових інструментів створює основу для підвищення капіталізації банківської системи,

захисту банку від можливих збитків, що в подальшому збільшить стійкість кожного банку окремо і банківської системи у цілому.

Далі розглянемо банківський сектор с позиції лідерів та аутсайдерів по власному капіталі. В табл. 2.3 наведено ТОП–10 банків з найбільшими обсягами власного капіталу на початок 2020 року.

Таблиця 2.3

Банки з найбільшими обсягами власного капіталу станом на 31.12.2020 року,

млн. грн.

Місце	Банк	Статутний капітал	Резервні та інші фонди банку	Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	Усього власного капіталу	Питома вага, %
1	АТ КБ «Приватбанк»	206060	6850	–169919	54529	27,15
2	АТ «Ощадбанк»	49473	270	–33686	19195	9,56
3	АТ «Райффайзен Банк Аваль»	6154	2259	564	13016	6,48
4	АТ «Укрексімбанк»	38370	163	–30022	9866	4,91
5	АТ «Пумб»	3294	1475	3636	9069	4,52
6	АТ «Укргазбанк»	13318	421	–5339	8281	4,12
7	АТ «Сбербанк»	24065	806	–17029	8243	4,10
8	АТ «Альфа–Банк»	28726	1228	–24273	8196	4,08
9	АТ «ОТП БАНК»	6186	710	423	7774	3,87
10	АТ «Укрсиббанк»	5069	265	626	6779	3,38

Джерело: побудовано автором за даними [38]

На першому місці дуже впевнено розташувався «Приватбанк», який займає майже третину сектору власного капіталу банківського сектору, а саме 27,15%. На другому місці знаходиться Ощадбанк з долею майже 10%, незважаючи на 33686 млн. грн. непокритого збитку. Велику суму непокритих збитків також займає Укрексімбанк, який займає в даному списку четверту позицію. Ще три банки з даного списку мають непокриті збитки. Закриває ТОП–10 банків з найбільшим власним капіталом в Україні «Укрсиббанк» з долею 3,38%. Загалом на дані 10 банків припадає 72,17% усього власного

капіталу по банківському секторі України. Тепер розглянемо банки з найменшим капіталом на початок 2020 року (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

ТОП–10 банків України з найменшими обсягами власного капіталу станом на 31.12.2020 року, тис. грн.

Місце	**Банк**	**Статутний капітал**	**Резервні та інші фонди банку**	**Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)**	**Усього** власного капіталу	**Питома вага, %**
1	АТ «Скай Банк»	200100	21182	–81490	161036	0,80
2	АТ «Український банк реконструкції та розвитку»	244000	4860	–60294	193656	0,96
3	ПрАТ «Банк Фамільний»	200000	0	–12884	198834	0,99
4	АТ «Оксі Банк»	200000	5505	1223	206644	1,03
5	АТ «Альпарі Банк»	232000	254	–21299	212158	1,06
6	АТ «Банк "Портал»	200000	4459	12780	217238	1,08
7	АТ «Укрбудінвестбанк»	200011	2734	5302	224463	1,12
8	АТ «Банк Січ»	200090	808	26708	229735	1,14
9	АТ «Айбокс Банк»	200004	10965	5197	235338	1,17
10	АТ «Банк Траст–Капітал»	200001	23226	–1198	239466	1,19

Джерело: розроблено автором за даними [38]

З табл. 2.4 видно, що через великий непокритий збиток банк з найменшим власним капіталом і питомою вагою у загальній структурі власного капіталу у банківському секторі України – це АТ «Скай Банк», після нього йде АТ «Український банк реконструкції та розвитку» з власного капіталу 200100 тис. грн. та долею 0,96%, на третьому місці розташувався ПрАТ «Банк Фамільний», доля його власного капіталу становить 0,99%.

Доречно буде проаналізувати власний капітал по банківським групам, за даним критерієм виділяють 3 групи: банки з державною часткою; банки іноземних банківських груп; банки з приватним капіталом [38]. Власний капітал по групам наведено в табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Структура власного капіталу банків України (за групами банків) станом на 31.12.2020 року., млн. грн.

Показники	Банки з державною часткою	Банки іноземних банківських груп	Банки з приватним капітал	Усього
Статутний капітал	307788	134629	27120	469537
Емісійні різниці	158632	11922	2015	172569
Незареєстрований статутний капітал	0	265910	910	266820
Інший додатковий капітал	–627037	–0,97	510	–626528
Резервні та інші фонди банку	7746	10886	3084	21716
Резерви переоцінки	16020	2715	2398	21133
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	–238951	–88042	309	–326684
Усього власного капіталу	92133	72735	36346	201214
Частка власного капіталу	45,79	36,15	18,06	100%

Джерело: розроблено автором за даними [38]

Як бачимо з табл. 2.5, найбільша частка статутного капіталу належить банкам з державною часткою, проте найбільший незареєстрований капітал – банкам іноземних банківських груп, що свідчить про приплив іноземних інвестицій в діяльність банку. Резервні та інші фонди найбільші в банках іноземних груп, проте більша частка резервів переоцінки належить банкам з державною часткою. Варто зазначити, що банки з приватним капіталом мають нерозподілений прибуток, в той час як інші непокритий збиток. Загалом найбільша частка власного капіталу належить банкам з державною часткою, на це найбільше вплинула націоналізація «Приватбанку».

Графічно частка власного капіталу банківського сектору по групам банків України представлено на рис. 2.2.

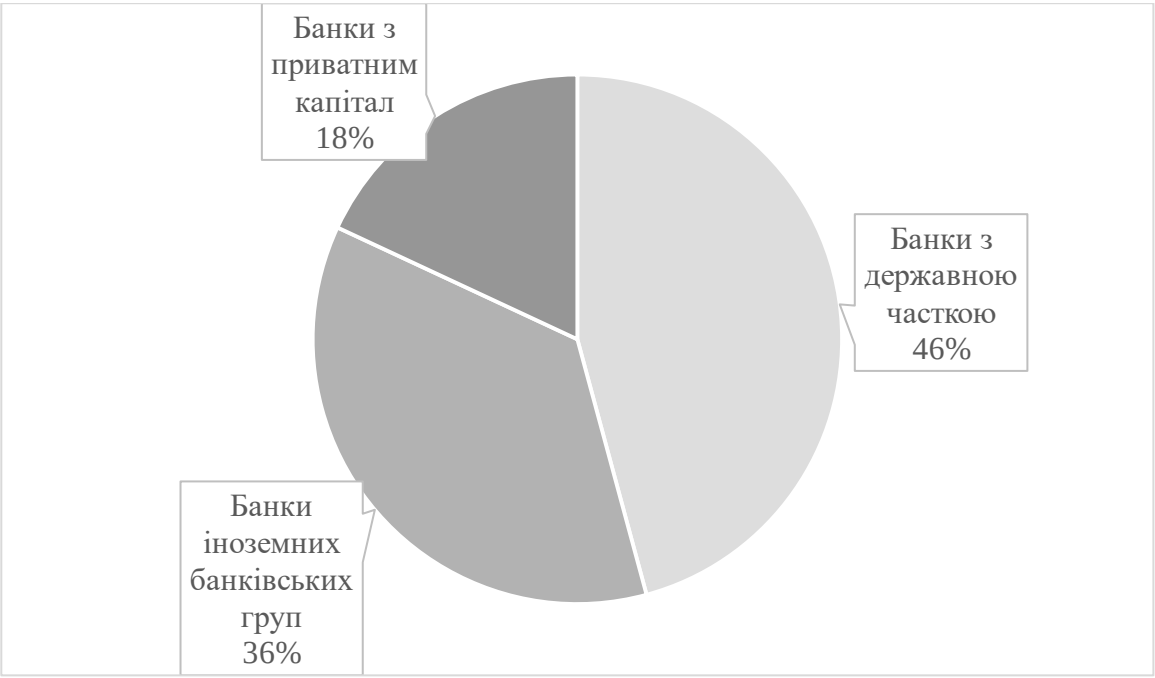

Рис. 2.2 Доля власного капіталу банківського сектору по групам банків України станом на 31.12.2020 року

Джерело: побудовано автором за даними [38]

Банки різних банківських груп мають чимало відмінностей, для того аби зрозуміти, як на капітал банку впливає місія та особливості операцій і діяльності банку, проведемо більш детальний аналіз капіталу на основі конкретного банку, а саме АТ «Альфа-Банк».

2.2. Аналіз динаміки та структури капіталу банку

Капітал банку – це залучені та запозичені банком кошти від суб'єктів економічної діяльності та фізичних осіб, а також власні банківські кошти (власний капітал), які перебувають у розпорядженні банку і використовуються ним для кредитних, інвестиційних та інших активних операцій, а також для надання послуг (гарантійних, посередницьких, консультаційних, інформаційних, трастових тощо) з метою отримання достатнього прибутку.

Проаналізуємо частку власного капіталу банків у загальній структурі їх пасивів за останні 5 років (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Пасиви українських банків у період 2016–2020 рр.

Показники	Станом на 31.12					Відхилення 2020 р. від 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	абсолютне (+/–)	відносне, %
Всього пасиви, млн. грн.	1254385	1256299	1336358	1360764	1494460	+240075	+19,14
Власний капітал, млн. грн.	103713	123784	163597	155650	200854	+97141	+93,66
Частка капіталу в пасивах, %	8,27	9,85	12,24	11,44	13,44	+5,17	+62,55
Зобов'язання банків, млн. грн.	1150672	1132515	1172761	1205114	1293606	+142934	+12,42
Частка зобов'язань в пасивах, %	91,73	90,15	87,76	88,56	86,56	–5,17	–5,64

Джерело: розроблено автором за даними [38]

З таблиці 2.10 видно, що пасиви банків впродовж останніх 5 років мали тенденцію до зростання. Так, станом на 31.12.2020 року об'єм пасивів банків України становив 1494460 млн. грн., що на 240074 млн. грн. або на 19,14% більше, ніж у 2016 році. Те саме відбулося і з власним капіталом, який збільшився на 97141 млн. грн., тобто на 93,66% у 2020 році у порівнянні з 2016 роком, і становив 200854 млн. грн.. Частка в пасивах склала 13,44% у 2020 році, що на 5,17% більше, ніж у 2016 році, тобто протягом 5 років доля власного капіталу невпинно зростає, спостерігається тенденція до збільшення даного показника. Як видно, головне джерело ресурсів банків є залучені та запозичені кошти, що станом на 31.12.2020 року становили 86,56% від загального обсягу ресурсів, проте впродовж аналізованого періоду спостерігається тенденція до зменшення зобов'язань у структурі пасивів, у 2016 році їх доля становила 91,73%.

На рис. 2.9 графічно зображено структуру пасивів банків України за останні 5 років.

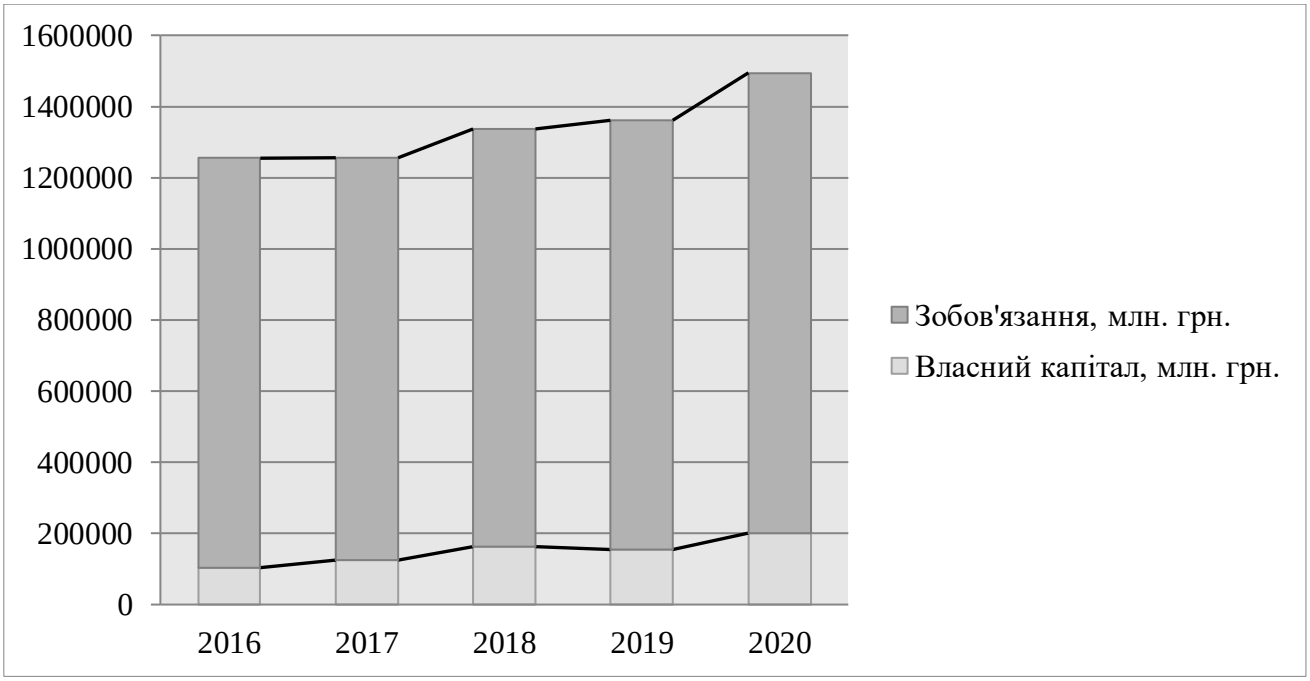

Рис. 2.9 Пасиви банків України упродовж 2016-2020 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [38]

Далі слід розглянути і порівняти обсяги власного та статутного капіталів банків України за 5 попередніх років, дані наведено в табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Динаміка власного капіталу і СК банків України за період 2016–2020 рр.

Показники	**Станом на 31.12**				
	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**
Власний капітал, млн. грн.	103713	123784	163597	155650	200854
Темп зростання ВК, %	70,07	119,35	132,16	95,14	129,04
Статутний капітал, млн. грн.	222170	414668	495377	465532	470712
Темп зростання СК, %	123,29	186,64	119,46	93,98	101,11
Співвідношення СК та ВК, %	46,68	29,85	33,02	33,43	42,67

Джерело: розроблено автором за даними [38]

У статутному капіталі банків України протягом останніх років спостерігається тенденція до збільшення, його величина впродовж 2016–2020 рр. зросла зі 222170 млн. грн.. до 470712 млн. грн., тобто більш ніж у два рази, що спричинено кількома причинами, а саме збільшенням вимог до обсягу мінімального статутного капіталу та націоналізацією АТ КБ «Приватбанк».

Починаючи з 2017 року бачимо зростання співвідношення СК та ВК, що є позитивною тенденцією, адже означає нарощування власного капіталу банків. Графічно дану динаміку відображено на рис. 2.10.

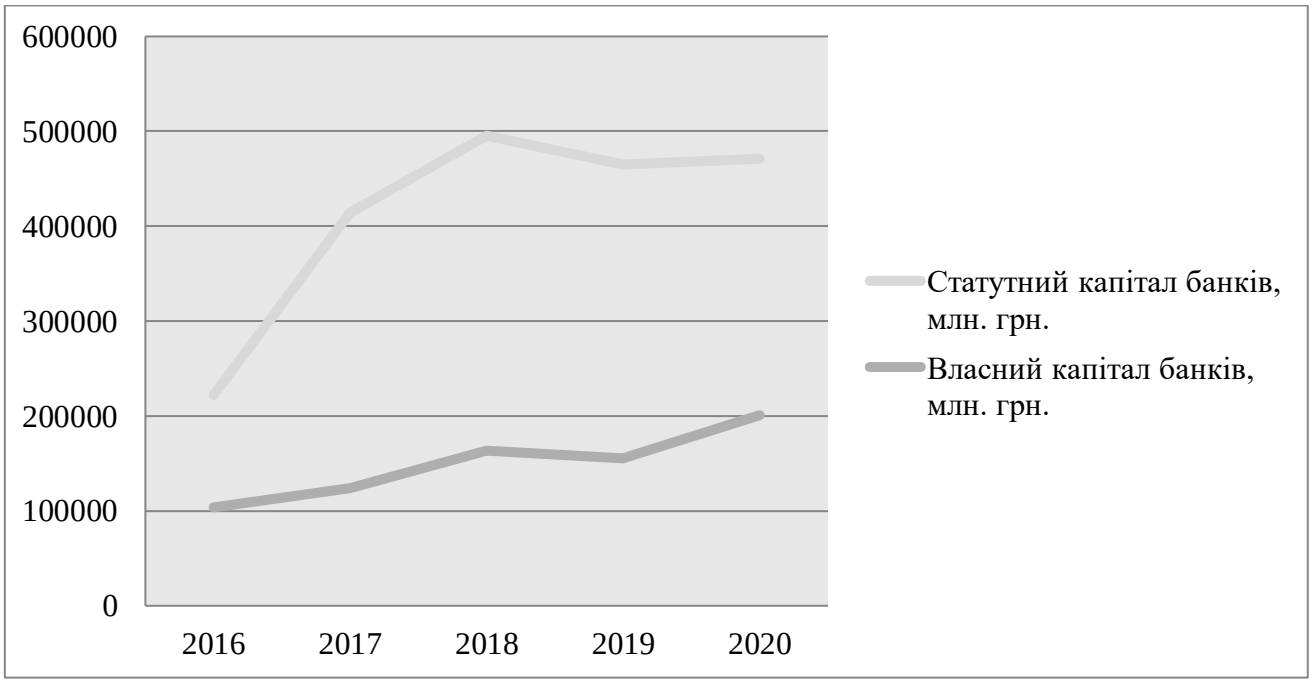

Рис. 2.10 Динаміка статутного та власного капіталу банків України за період 2016–2020 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [38]

Протягом 2016–2020 рр. частка власного капіталу у ВВП (валовий внутрішній продукт) постійно змінювалась то в більший, то в менший бік. Така динаміки пояснюється різними темпами зростання ВК у порівнянні з ВВП.

ВВП за увесь період, що аналізується, постійно зростав з 1979458 млн. грн. у 2016 р. до 3974564 млн. грн.. у 2020 році. А частка власного капіталу у ВВП станом на 31.12.2020 становила 5,05%, а у 2016 році – 5,24% (табл.. 2.12). Низький рівень капіталізації банків України – це одна з причин їх низької конкурентоздатності на світовому ринку.

Таблиця 2.12

Частка власного капіталу банків України у ВВП за 2016–2020 рр.

Показники	Станом на 31.12				
	2016	2017	2018	2019	2020
Власний капітал, млн. грн.	103713	123784	163597	155650	200854
Темп зростання ВК, %	70,07	119,35	132,16	95,14	129,04
Валовий внутрішній продукт, млн. грн.	1979458	2383182	2982920	3558706	3974564
Темп зростання ВВП, %	126,34	120,40	125,17	119,30	111,69
Частка капіталу у ВВП, %	5,24	5,19	5,48	4,37	5,05

Джерело: побудовано автором за даними [38]

На рис. 2.11 показано графічне зображення темпів зростання власного капіталу та ВВП, зміни частки капіталу в валовому внутрішньому продукту за 2016–2020 рр.

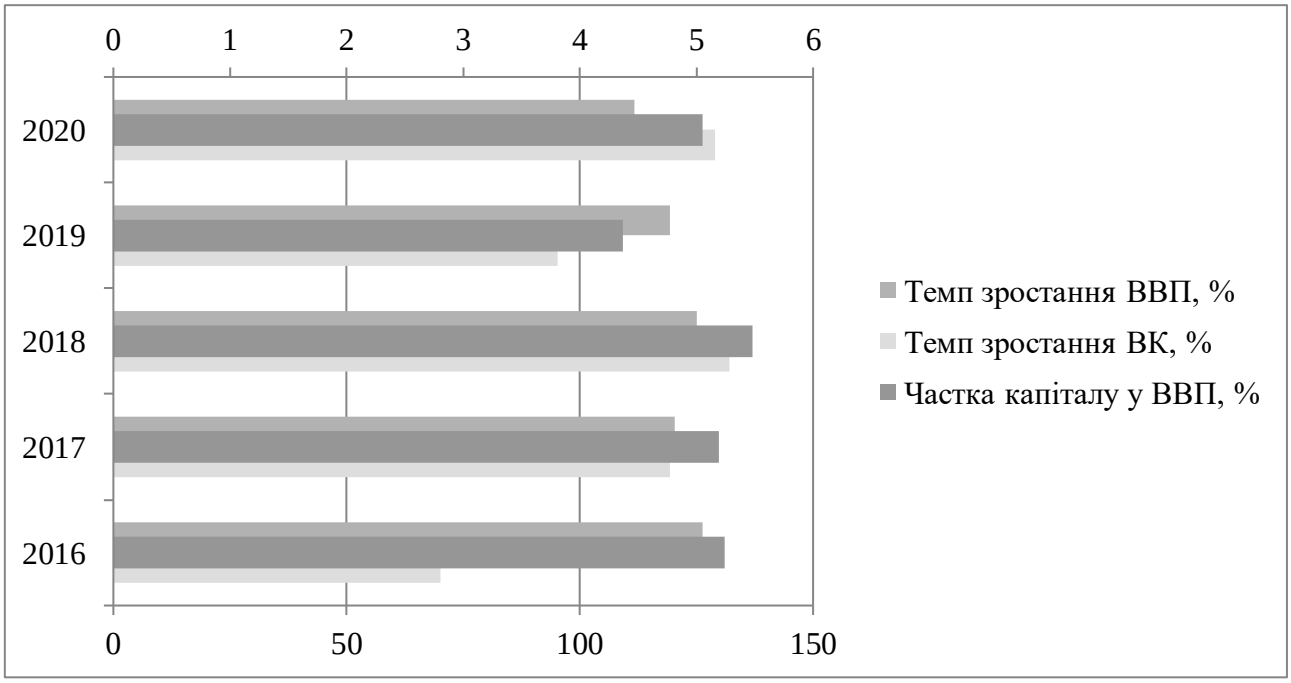

Рис. 2.11 Динаміка власного капіталу банків та ВВП України за період 2016–2020 рр.

Джерело: розроблено автором за даними [38]

Розглянемо склад та структуру власного капіталу банків України за останні п’ять років, чинники які вплинули на ці зміни (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

Структура власного капіталу банківських установ України за 2016–2020 рр., млн. грн.

Показники	Станом на 31.12					Відхилення 2020 р. від 2016 р.	
	2016	2017	2018	2019	2020	абсолютне (+/–)	відносне, %
Статутний капітал	212921	311744	488218	467442	469536	+256615	+120,52
Емісійні різниці	21096	20298	13026	14093	14095	–7001	–33,19
Незареєстрований статутний капітал	11447	117427	10335	930	1176	–10271	–89,73
Інший додатковий капітал	451	822	6405	6337	–118	–569	–126,16
Резервні та інші фонди банку	12519	12305	17228	19151	21716	+9197	+73,46
Резерви переоцінки	10898	23170	23066	16352	21133	+10235	+93,92
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	–174418	–369332	–401135	–378604	–326684	–152266	+87,30
Усього ВК	94914	116434	157363	145741	200854	+105940	+111,62

Джерело: побудовано автором за даними [38]

З таблиці 2.13 бачимо, що власний капітал збільшився на 105940 млн. грн. або на 111,62% у 2020 році у порівнянні з 2016 роком і становив 200854 млн. грн. Позитивна зміна спостерігається і в таких структурних елементах ВК, як резервні та інші фонди банку, які зросли на 9197 млн. грн. або на 73,46%, і станом на 31.12.2020 року становили 21716 млн. грн., і резерви переоцінки на 10235 млн. грн. або на 93,92% і на початок 2020 року становили 21133 млн. грн.. Негативно на збільшення ВК вплинули зменшення емісійних різниць на 7001 млн. грн. або на 33,19%; незареєстрованого СК – на 10271 млн. грн. або на 89,73%; іншого додаткового капіталу на 569 млн. грн. 125,16%. Загалом, як бачимо за аналізований період розмір власного капіталу продовжує бути меншим за статутний капітал, що пояснюється збитковістю банківської системи України.

Провівши аналіз складу власного капіталу вітчизняних банків, буде доречним провести аналіз використання та ефективності управління власним капіталом, тому проаналізуємо співвідношення між власним капіталом вітчизняних банків та наданими ним кредитами і його зобов'язаннями (табл. 2.18).

Таблиця 2.18

Фінансові показники банківського сектору України за 2018–2020 рр., %

Показник	Станом на 31.12.			Відхилення 2020 р. від 2018 р.	
	2018	2019	2020	абсолютне (+/–)	відносне, %
Співвідношення ВК і кредитів, %	16,07	18,16	23,22	+7,15	+44,45
Співвідношення ВК і зобов'язань, %	14,37	14,86	17,22	+2,85	+19,87

Джерело: Розраховано автором на [38]

Протягом 2018–2020 рр. співвідношення між власним капіталом і наданими кредитами збільшилося з 16,07% до 23,22%. Це є позитивним, адже свідчить про збільшення участі власного капіталу у формуванні кредитного портфеля. Співвідношення власного капіталу і зобов'язань за даний період також зросло з 14,37% до 17,22%, а отже банк швидшими темпами нарощує капітал, ніж зобов'язань, тому зменшується залежність вітчизняних банків від залучених коштів. При цьому ризики, що можуть виникнути при залученні коштів на ринку, більшою мірою можуть бути покриті за рахунок ВК, що є гарантією банківських зобов'язань. Перевіримо дотримання нормативів капіталу банком (табл. 2.19).

Таблиця 2.19

Нормативи капіталу банківського сектору України за 2018–2020 рр., тис. грн.

Норматив	Нормативне значення за НБУ	Станом на 31.12.		
		2018	2019	2020
Регулятивний капітал (Н1)	Не менше 500 млн. грн.	560283	504197	565076
Достатності (адекватності) РК (Н2), %	не менше 10%	18,97	14,88	13,42

Джерело: Розраховано автором на [38]

Протягом 2018–2020 рр. вітчизняних банків дотримувався вимог НБУ щодо нормативів капіталу, як регулятивного капіталу, який на початок 2020 року становив 565076 тис. грн., так і достатності регулятивного капіталу – 13,42%. Хоча й спостерігається тенденція до зменшення Н2, показник знаходиться у нормативному значенні, значних змін у регулятивному капіталі не відбулося.

Ефективність використання власного капіталу характеризує коефіцієнт його рентабельності (формула 2.1):

$$\text{ROE} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВК}} \text{x} 100\%, \quad (2.1)$$

де ROE – коефіцієнт рентабельності;

ЧП – чистий прибуток.

Розрахуємо даний показник для банківського сектору України:

- 2018 р: ROE = 10/543*100% = 1,84%;
- 2019 р: ROE = 9/444*100% = 2,03%;
- 2020 р: ROE = 24/561*100% = 3,28%.

За розрахунками можна сказати, що показник дохідності протягом 2018–2020 рр. мав позитивний рівень, хоча й дуже малий. Проте спостерігається зміна до його зростання.

Розрахуємо мультиплікатор капіталу вітчизняних банків за формулою 2.2, він характеризує максимальну здатність вітчизняних банків залучати депозити і видавати кредити в розрахунку на одну грошову одиницю свого капіталу, тобто це важіль управління банком структурою власного та залученого капіталу, за допомогою якого він має забезпечити потрібну структуру капіталу, тобто бажану збалансованість між капітальною базою (власного капіталу) і її можливостями залучення додаткових фінансових ресурсів.

$$\text{Мк} = \frac{\text{А}}{\text{ВК}}, \quad (2.2)$$

де Мк – мультиплікатор капіталу

А – активи;

Розрахунок:

- 2018 р: Мк = 4343/543 = 8,00 разів;
- 2019 р: Мк = 4206/444 = 9,47 разів;
- 2020 р: Мк = 4249/561 = 7,57 разів.

Отже, мультиплікатор показує яку кількість гривні активів повинна забезпечувати кожна гривня власного капіталу вітчизняних банків і яка частка банківських ресурсів може бути сформована у формі боргових зобов'язань Чим вищий мультиплікатор, тим вищий ступінь банкрутства вітчизняних банків. За 2018–2020 рр. спостерігаємо зменшення мультиплікатора, що є позитивною тенденцією. Можна зазначити, що за останнім часом величина ВК банківського сектору України є однією з головних проблем ефективності системи банків у цілому. Через низький рівень капіталізації у банківській діяльності концентрується значна кількість ризиків, обмежується асортимент фінансових послуг та збільшуються витрати на їх надання. Втрата капіталу може призвести до банкрутства вітчизняних банків. Загалом за 2016–2020 рр. у банківському секторі спостерігається значне виведення банків з ринку, зростання власного і статутного капіталів, хоча й незначними темпами.

НБУ як головний регулюючий орган встановлює вимоги до розміру капіталу банку в цілому та здійснює моніторинг виконання цих вимог. Згідно з існуючими вимогами до рівня капіталу, встановленими НБУ, банки повинні підтримувати показник співвідношення капіталу та активів, зважених на ризик («показник адекватності капіталу за національними нормативними вимогами»), вище певного встановленого мінімального показника. Якщо банк не буде підтримувати, або у достатньому обсязі збільшувати свій власний капітал відповідно до збільшення своїх зважених на ризик активів, у нього може виникнути ризик порушення встановлених НБУ показників адекватності капіталу, що може призвести до застосування санкцій з боку НБУ та мати суттєвий негативний вплив на результати операцій та фінансовий стан

РОЗДІЛ 3
НАПРЯМКИ ПІДВИЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ БАНКУ

3.1. Моделювання достатності капіталу банку

Оцінка адекватності власного капіталу, темпу росту банківських активів адекватному економічному розвитку є важливим аспектом управління банками. Ефективність роботи банку та його стабільність залежать від розмірів капіталу. Неправильна оцінка достовірності розміру капіталу негативно впливає на діяльність банку. З однієї сторони, невиправдане збільшення вартості капіталу спричиняє неправильне подання інформації, яка призначена для контролюючих органів, акціонерів, інвесторів. З іншого боку, заниження банківського капіталу призводить до звуження діапазону активних операцій [17, с. 147]. На даний час розвиток банківської системи України залежить від подолання кризових явищ і вирішення основних проблем, що стримують кредитування реального сектору економіки, серед яких недостатній рівень капіталізації банківських установ (рис. 3.1).

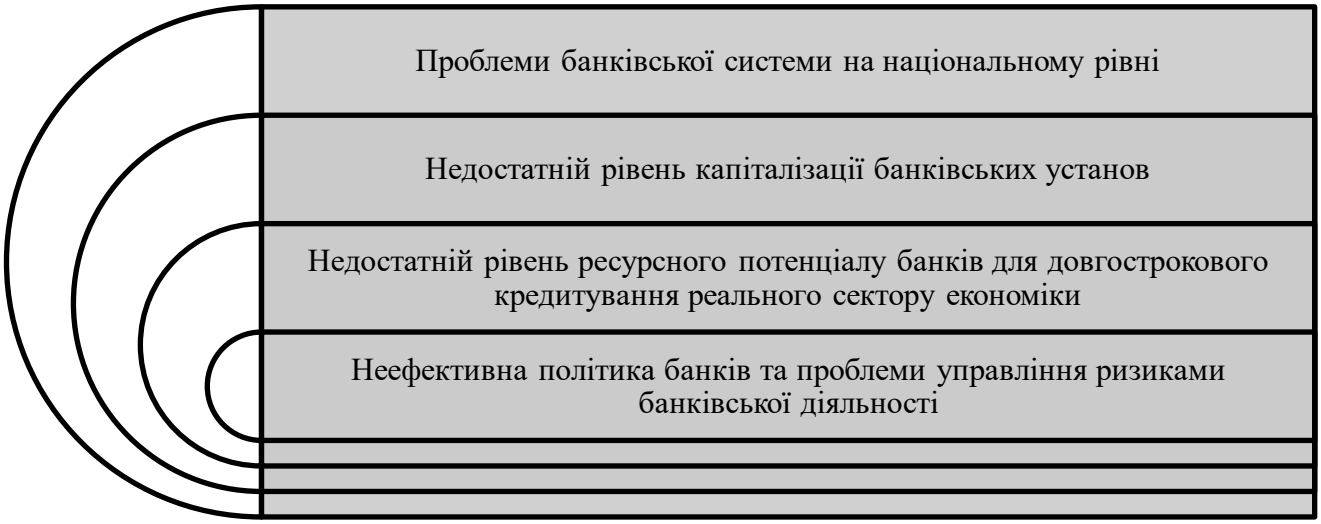

Рис. 3.1 Проблеми банківської системи України

Джерело: Авторська розробка.

На сучасному етапі проблему капіталізації часто плутають із проблемою розміру СК або із проблемою ліцензійних вимог до розміру регулятивного капіталу. У зв’язку з цим слід зазначити, що проблема капіталізації – це:

– проблема недостатньої адекватності капіталу банків до розміру їх активів;

– проблема загальної фінансової стійкості та самостійності банківської системи, і отже, проблема належного обслуговування зобов'язань, які взяли банки;

– проблема формування фінансової бази банківської системи. Від її якості залежить надійність всієї економічної системи та динаміки її подальшого розвитку [16].

Рівень банківського капіталу залежить від ринкових кредитних та депозитних ставок. Чим вище процентні ставки за депозитами, тим вища пропозиція грошей населення, що призводить до збільшення залученого капіталу банків і збільшення темпів зростання загального банківського капіталу. Один із підходів до збільшення капіталу банків полягає у консолідації капіталу в результаті злиття та поглинання банків, стратегія яких була доведена банківськими системами більшості розвинених ринкових економік.

Вирішення проблеми забезпечення достатності власного капіталу банку потребує наявності джерел його нарощування. Вибір «кращого» джерела слід здійснювати, враховуючи:

1) права та інтереси існуючих та потенційних акціонерів банку;

2) ринкові умови (здатність ринку поглинути нову емісію акцій або капітальних зобов'язань банку);

3) ступінь точності прогнозів на майбутній прибуток банку;

4) ризик недостатності або недоступності для банку окремого джерела власного капіталу;

5) відносні витрати на залучення конкретного джерела зростання власного капіталу;

6) вплив на прибутковість акціонерного капіталу, який вимірюється прибутком на одну звичайну акцію;

7) існуючі обмеження щодо залучення окремого джерела власного капіталу банку, передбачених законом та/або державними органами регулювання банківської діяльності;

8) оподаткування операцій з нарощування власного капіталу банку [39, с. 40].

З огляду багатогранності проблеми капіталізації, слід зазначити, що хоча її рішення лежить у площині взаємозв'язку банків із власниками, але ефективно функціонувати ринковий механізм залучення капіталу може лише за умови вдосконалення існуючої правової бази для банків, а також послаблення адміністративних обмежень та вимог. Таку ситуацію спостерігаємо по ліквідації НБУ кількості банків.

Особливістю капіталізації банків України є те, що вона відбувається в основному шляхом емісії та розміщення додаткових акцій, через що формується статутний (акціонерний) капітал банку [3, с. 67].

Досвід показує, що нарощування СК банків України відбувалося за рахунок інвестицій вітчизняних за іноземних інвесторів, а також держави. Це потребує економічної оцінки з огляду на можливі економічні наслідки для банківської системи і економіки країни в цілому.

Використання прибутку як джерела нарощування власного капіталу банку значною мірою визначається його дивідендною політикою, співвідношенням прибутку, що залишається в розпорядженні банку, та розподіленого прибутку. У зв'язку з уваги заслуговують методологічні підходи Пітера Роуза щодо управління достатністю капіталу за рахунок прибутку на основі оптимізації дивідендної політики [31]. Однак, нерозподілений прибуток як джерело поповнення ВК банку оцінюється експертами неоднозначно, маючи як переваги, так і недоліки (рис. 3.2).

Переваги	Недоліки
• не залежить у засобах від ринку; • виключаються витрати на його залучення; • немає загрози втрати контрольного пакета акцій і зниження розміру прибутку в розрахунку на одну акцію.	• збільшення податкових платежів у бюджет; • можливості банку щодо одержання прибутку в прогнозованих обсягах багато в чому залежать від факторів, що перебувають поза сферою його впливу.

Рис. 3.2 Переваги та недоліки використання прибутку у якості джерела поповнення власного капіталу банку

Джерело: Авторська розробка.

На позитивну оцінку заслуговує зростання СК банків за рахунок коштів вітчизняних інвесторів. Адже підвищення рівня капіталізації підвищить інтерес інвесторів до ефективного використання банківських ресурсів установ, зміцнення їх фінансового стану та якості активів, розширить обсяг кредитування національної економіки, що забезпечить умови для економічного зростання країни.

Держава може брати участь в капіталізації банку за умови передачі одноосібно або разом з іншим інвестором не менше 50% + 1 акція. Участь держави в капіталізації банків передбачено тільки для банку:

1) до якого застосовується процедура введення тимчасової адміністрації;

2) утвореного у формі відкритого акціонерного товариства або трансформованого в процесі капіталізації у відкрите акціонерне товариство.

Аби підвищити капіталізацію банківським установам України необхідно зробити наступні дії:

– залучити субординований борг;

– залучити капітал іноземних інвесторів у банківський сектор;

– зменшити частку активів, яким притаманний високий ризик;

– здійснити реформування в корпоративній стратегії, особливо в частині надання банківських послуг для отримання більшого прибутку;

– збільшувати свій капітал за рахунок додаткових коштів власників банку та проведення емісії;

– через механізм реструктуризації сприяти об'єднанню слабких банків із провідними банками, що діють на території України (шляхом злиття або поглинання, що дозволить поліпшити репутацію банківського сектора в цілому, збільшить кількість наданих послуг та їх собівартість тощо);

– продовжувати впровадження всіх аспектів угоди «Базель ІІІ» з урахуванням досвіду інших провідних країн світу.

Щодо використання коштів субординованого боргу для збільшення власного капіталу банку доцільно використовувати це джерело для підвищення капіталізації, враховуючи, що в таких умовах банк може:

1) збільшити капітальну базу без збільшення кількості його власників;

2) підвищити прибуток на одну акцію, якщо такі позикові кошти приносять банку дохід за рахунок збільшення активів, що перевищує дохід, виплачений за такими зобов'язаннями;

3) вирішити проблему збільшення розміру власного капіталу при зменшенні розмірів оподатковуваного прибутку, оскільки витрати на виплату купонного доходу за субординованими облігаціями зараховуються на витрати банку;

4) обмежити у часі інвестиційні ризики суб'єктів ринку, оскільки кошти субординованого боргу залучаються на терміновій основі.

Незважаючи на те, що існує багато варіантів вирішення проблеми капіталізації, сьогодні вони для вітчизняної економіки не підходять. Одним з найбільш перспективних напрямків залучення банківського капіталу для України є злиття та поглинання банків. Це призводить до [37, с. 144]:

– збільшення найменувань банківських послуг;

– виходу на нові ринки та зміцнення позицій на вже відомих;

– поліпшення репутації банків;

– диверсифікації кредитних ризиків;

– уникнення банкрутства певного банку;

– розширення частки банку на ринку кожного типу послуги;

– перспектив залучення кваліфікованих робітників;

– зменшення витрат і собівартості банківських послуг;

– комбінування взаємодоповнюючих ресурсів.

Проблема капіталізації українських банківських установ передбачає проблему управління власним капіталом, що в першу чергу впливає на можливості його зростання.

Одне з головних завдань банківського менеджменту – формування банківського капіталу, який забезпечить підтримку стабільного рівня доходів, зміцнить позиції банку на відповідному рівні для залучення необхідних ресурсів на вигідних умовах. Тому управління капіталом – це вагома складова банківського менеджменту.

На управління капіталом впливають внутрішні та зовнішні фактори (рис. 3.3).

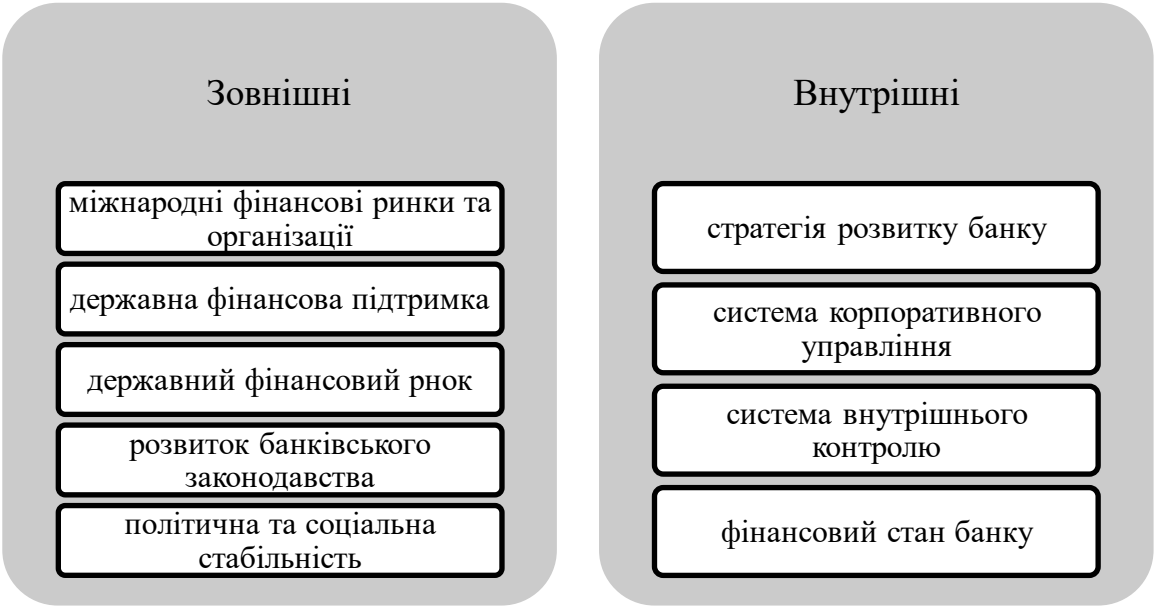

Рис. 3.3 Фактори, що мають суттєвий вплив на процес управління капіталізацією банку

Джерело: Авторська розробка.

Як внутрішні, так і зовнішні фактори створюють всебічний вплив на управління капіталізацією банку, вони впливають на перспективи функціонування банку та вибір його стратегічної цілі, реалізація якої повинна здійснюватися відповідними механізмами.

Ключову роль у створенні фінансової бази банки відіграє політика управління його капіталом, що зумовлює необхідність використання комплексного підходу до його стратегічного управління.

Стратегічне управління капіталом банку – це реалізація концепції управління, яка визначає формування бажаної економічної структури капіталу відповідно до цілей та потенціалу розвитку банку, встановлює характер взаємовідносин між окремими підрозділами його внутрішнього середовища, враховує вплив зовнішнього, а також визначає відповідність реальним можливостям формування досяжним шляхом істотної зміни якісних характеристик його розвитку. Основна мета – залучення і підтримка достатнього обсягу капіталу для розширення операцій банку і хеджування ризиків банку, прогнозування його розміру з урахуванням збільшення обсягів балансових та позабалансових операцій, дотримання норм між різними елементами капіталу.

До завдань управління власного капіталу банку належить:

– дотримання банком вимог щодо капіталізації відповідно до встановлених нормативів;

– контроль за відповідністю розміру наявного і необхідного капіталу, що визначається обсягом проведених операцій, наданих послуг, ризиком і стратегічними планами;

– використання можливостей збільшення капітальної бази за рахунок внутрішніх і зовнішніх джерел;

– отримання оптимального співвідношення між інвестиціями на розвиток банку і виплатою дивідендів акціонерам [16].

При комплексному підході до стратегічного управління капіталом доцільно використовувати певні принципи, яких повинні дотримуватися банківські установи:

– регламентація – дотримання певних правил, положень, інструкцій, нормативів та інших нормативних документів, що регулюють стан структурних складових банківського капіталу;

– спільність – стратегічне управління ведеться не в одному напрямку, а за їх сукупністю, стосується не одного компонента капіталу, а всієї структури;

– спеціалізація – присвоєння кожному підрозділу певних функцій, робіт і операцій повної відповідальності за кінцеві результати їх діяльності в процесі стратегічного управління капіталом банку;

– стратегічно орієнтована творчість – досягнення двох взаємозалежних цілей: забезпечення творчого підходу до розробки і впровадження передових методів стратегічного управління і максимальне використання творчого потенціалу управлінських працівників у їх повсякденній діяльності;

– рентабельність – проведення постійного аналізу фінансових ринків з метою мобілізації відносно дешевих залучених та їх як найдорожчим розміщенням;

– мінімізація ризиків – оцінка потенціалу та управління банківськими ризками;

– задоволення потреб клієнтів – орієнтація на потреби клієнта не лише для підтримки існуючої структури клієнтури, але й для залучення нових клієнтів та збільшення депозитного капіталу [24, с. 57].

Отже, комплексне стратегічне управління банківським капіталом стосується практично всіх напрямів фінансового управління банком. А найважливішими елементами його є політика у таких сферах: контроль за достатністю власного капіталу; визначення політики у сфері співвідношення власного і залученого капіталу; формування оптимальної структури балансу банку для досягнення максимальної рентабельності [45].

Тому комплексний підхід до управління капіталу банку може вирішити не тільки капіталізацію окремого банку, а й підвищити капіталізацію всієї банківської системи країни.

В умовах швидкоплинного зовнішнього середовища, доходи АТ «Альфа-Банк», а отже і ефективна діяльність комерційних банків є основною складовою фінансової стійкості банківської системи, яка відіграє провідну роль у русі економіки України на шляху ринкових трансформацій. Сьогодні у важкі часи руйнування національного і економічного суверенітету, економічні проблеми в країні вимагають від вітчизняних банків підвищення ефективності банківської діяльності та зростання капіталу банку. Провідна роль у вирішенні даного питання відводиться формуванню та регулюванню капіталу АТ «Альфа-Банк».

Стратегічні наміри Національного банку України щодо реформи та оздоровлення банківської системи свідчать про подальше скорочення кількості банків, не лише шляхом виведення їх з ринку, а і шляхом поглинання один одного та об'єднання банків для досягнення більших можливостей для якісного обслуговування клієнтів, надання нових послуг та отримання переваг у конкурентній боротьбі [29, с. 52].

Дослідження стану банківської системи у розрізі аналізу його капіталу АТ «Альфа-Банк» дає змогу визначити основні напрями покращення фінансового становища банку. Перш за все необхідно визначити джерела додаткових капіталу банків, до яких можна віднести зростання процентних та інших дохідних активів, зміну загального рівня процентної ставки за активними операціями, зміну структури дохідних активів шляхом підвищення питомої ваги ризикованих кредитів [8, с. 241].

Зростання капіталу банку є одним із найважливіших факторів у підтримці фінансової стійкості банківської установи, оскільки саме вони прямо впливають на її прибутковість та слугують джерелом поповнення власного капіталу. Одним із факторів, що здійснюють вагомий вплив на розмір прибутку банку від усіх напрямів діяльності банку, виступає розмір капіталу, що банк отримує в процесі здійснення своєї діяльності. Важливим напрямом капіталу АТ «Альфа-

Банк» повинно стати повернення довіри та залучення у статутні капітали банків грошових коштів населення. Основними напрямами управління капіталом АТ «Альфа-Банк» на сучасному етапі повинно стати:

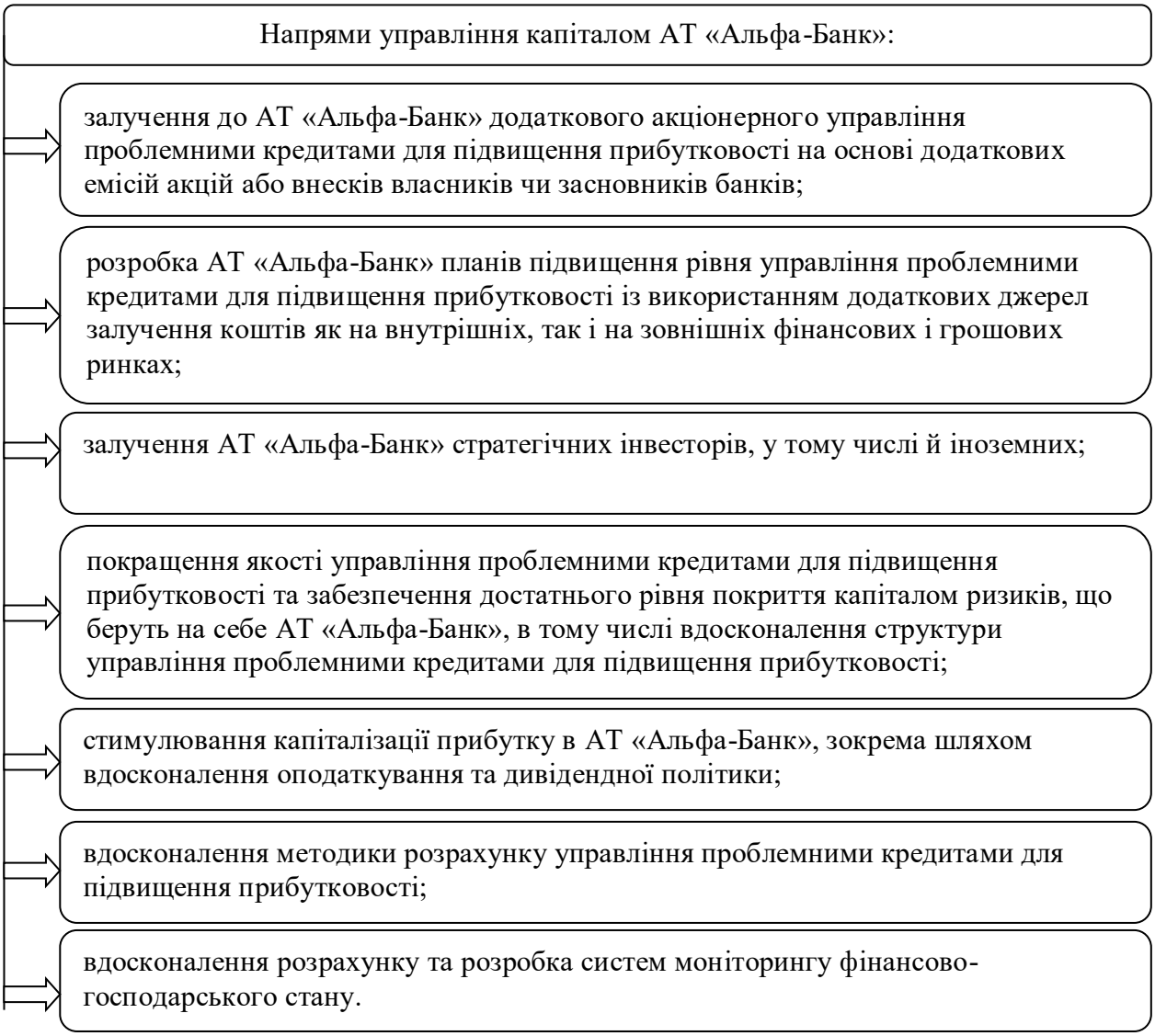

Рис. 3.4 Напрями управління капіталом АТ «Альфа-Банк»

Розроблено автором.

Варто відзначити, що прострочені кредити в АТ «Альфа-Банк» становлять близько 0,5% від усього портфеля автокредитів. Даний факт підтверджує, що автокредити мають незначний ризик неповернення кредиту, оскільки забезпеченням виступає застрахований автомобіль. АТ «Альфа-Банк» зможе продати посередницькій структурі SPV активи у розмірі 1515000 тис. грн., що зумовить зменшення розміру активів з 3120400 тис. грн. до 1605400

тис. грн., а це у свою чергу позитивно вплине на розмір капіталу АТ «Альфа-Банк».

Пропонуємо проводити традиційну сек'юритизацію, коли банк продає свої активи SPV, продовжуючи при цьому отримувати відсотки за кредит та погашення основної суми боргу. Крім того, він перераховує частину платежів до цільової компанії. Схематично здійснення сек'юритизації автокредитів комерційними банками України на прикладі АТ «Альфа-Банк» подане на рис. 3.5.

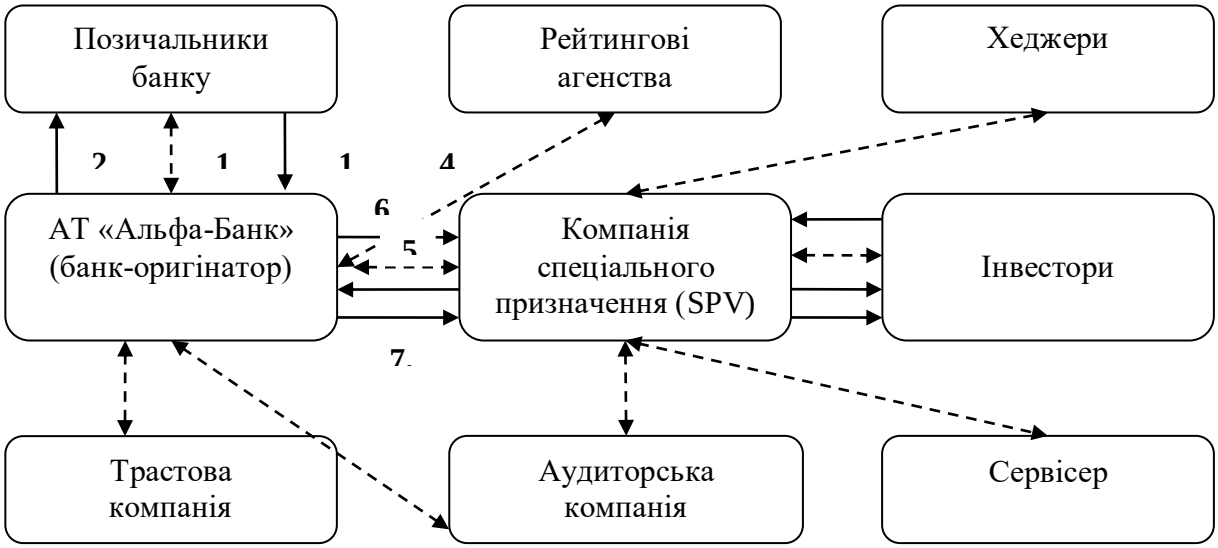

Рис. 3.5 Механізм сек'юритизації автокредитів у АТ «Альфа-Банк»
Розроблено автором.

Проведемо розрахунок можливості збільшення капіталу банку за рахунок сек'юритизації активів АТ «Альфа-Банк»:

– Банк планує продати посередницькій структурі SPV активи у розмірі 1515000 тис.;

– Активи після проведення сек'юритизації активів:

А = 3120400 – 1515000 = 3120400 тис. грн.

– проведення сек'юритизації активів позитивно вплине на розмір капіталу АТ «Альфа-Банк», адже банк-емітент може викупити вже сек'юритизовані цінні папери, які можна віднести до складу капіталу, зокрема до його 3-го рівня з коефіцієнтом 0,1–0,2.

Таким чином, високий рівень капіталу сприяє зміцненню громадської довіри до банківської системи в цілому. Чим більший обсяг капіталу банку, тим він стійкіший відносно втрат і більшою мірою здатний здійснювати активні операції, в тому числі в періоди спадів ділової активності в країні.

Отже, сьогодні комерційним банкам потрібно вміти швидко адаптуватися до змін чинників, які впливають на їх дохід, не виходити за межу їх допустимих значень та розробити ефективний механізм управління капіталу банку та правильного використання одержаного прибутку. Також банківській установі необхідно визначити свої основні напрями збільшення капіталу, а саме ті напрями діяльності, які б унеможливлювали підвищення загального ризику банку та погіршення його ліквідності, що дасть змогу поліпшити фінансовий стан комерційного банку, покращить його рентабельність та підвищить конкурентоспроможність банківських продуктів і послуг.

3.2. Впровадження зарубіжного досвіду управління капіталом банку

Трансмісійний механізм в України ґрунтується на взаємодії і впливі грошово-кредитної та валютної політики на обсяг випуску і інфляцію і здійснюється через канал обмінного курсу, канал управління капіталом банку, об’ємний кредитний канал і канал оцінки активів. Одним з каналів трансмісійного механізму є управління капіталом банку. Питання управління капіталом банку і її впливу на економічне зростання України постійно обговорюються в умовах нестабільності банківської системи та фінансових криз.

За умов, коли основні центральні банки світу – Федеральна резервна система США (ФРС), Європейський центральний банк (ЄЦБ), Банк Японії та Банк Англії – взяли на озброєння політику управління капіталом банку, що наближається до нуля ((Near-) Zero Interest Rate Policy) й кількісне пом’якшення (Quantitative Easing), що полягає в купівлі у великих масштабах таких видів

активів, котрі не купувалися раніше, неабияку увагу привертають до себе особливості впливу на цінову стабільність їхніх традиційних і нетрадиційних монетарних інструментів. Так, для досягнення цільового показника інфляції перелічені центробанки разом із традиційними монетарними інструментами (операції на відкритому ринку, регулювання обліковою ставкою, регулювання резервними вимогами) використовують нетрадиційні, а саме: вказівки про майбутній курс офіційної ставки (forward guidance) та великомасштабні купівлі активів (large-scale asset purchases). За допомогою останніх зазначені центробанки намагаються змінити грошово-кредитну політику з метою внесення більшої ясності щодо її цілей і намірів. Ці зміни є відповіддю на нове бачення економістами найефективніших способів реалізації грошово-кредитної політики, а також на специфічні виклики, пов'язані з фінансовою кризою та її наслідками, особливо це стосується ефективної нижньої межі на номінальних процентних ставках, а також передбачають низку поліпшень у наданні інформації про політичні цілі керівництва банків, починаючи з економічних прогнозів і заяв про довгострокові цілі і стратегію, що визначається передусім специфікацією чисельного значення цільового показника інфляції [40].

В теорії грошово-кредитної політики в якості інструментів управління капіталом банку можна зустріти різні поняття «система процентного коридору», «коридор процентних ставок», «процентний канал». Процентний коридор розглядається як механізм обмеження коливань ринкових процентних ставок, який може застосовуватися як замість механізму усереднення банківських резервів, так і поряд з ним. Система процентного коридору в якості механізму обмеження коливань процентних ставок грошового ринку включає процентну ставку за депозитними операціями НБУ, яка формує нижню межу коридору, і процентну ставку за операціями рефінансування, що задає верхню межу. Таким чином, ринкові процентні ставки знаходяться у фіксованому інтервалі, а їх можливі коливання обмежені шириною встановленого процентного коридору (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Оцінка динаміки зміни облікової ставки в зарубіжних країнах у 2020 р.

Дія	Країни	Зміни (+, -), %
Зростання управління капіталом банку	Білорусь	15,00
	Нігерія	6,00
	Азербайджан	3,00
	Мальдіви	3,00
	Перу	3,00
	Монголія	2,09
	Таїланд	1,50
	Кабо-Верде	1,25
	Болівія	1,00
	Єгипет	1,00
	Малайзія	1,00
	Канада	0,75
	Йорданія	0,25
	Оман	0,06
Незмінна (стійка) процентна ставка	Сполучені Штати Америки, Великобританія, Корея, Японія, Філіппіни, Нова Зеландія, Парагвай, Мозамбік, Мавританія, Гренада, Домінікана, Гонконг, Чилі, Бангладеш, Бахрейн, Алжир	0,0
Зниження управління капіталом банку	Конго	-67,00
	Ангола	-10,00
	Ісландія	-7,55
	Ірак	-2,83
	Сербія	-0,62
	Болгарія	-0,54
	Україна, Швейцарія, Грузія, Мексика	-0,50

Джерело: Побудовано автором на основі [38].

Процентний коридор і динаміка зміни процентних ставок впливає на відхилення позичкових і депозитних відсоткових ставок, впливаючи на ліквідність, інвестиції і промислову політику держави. Виходячи з теорії, зменшення управління капіталом банку призводить до зростання кредитування і зростання валового внутрішнього продукту, а збільшення, відповідно, навпаки. Проведений аналіз країн Європи показав кордону процентного коридору (табл. 3.2).

Аналіз показує, що спостерігається зміщення понять нижньої межі, так як в деяких країнах вона перевищує облікову ставку. Отримані дані наочно показують, що в ряді країн депозитна ставка вище ставки рефінансування, при

цьому найбільшу в країнах СНД мають в 2020 році: Молдова (3,83%), Україна (3,48%) і Болгарія (2,65%); досить високий розрив між нижньою ставкою і обліковою ставкою в Республіці Білорусь (7,30%) і Хорватії (5,36%).

Таблиця 3.2

Межі процентного коридору ряду країн Європи, %

Країна	2009			2020		
	Нижня межа – ставка по депозитах	Ставка рефінансування	Верхня межа – ставка по кредитах	Нижня межа – ставка по депозитах	Ставка рефінансування	Верхня межа – ставка по кредитах
Албанія	6,77	5,25	12,66	5,37	3,75	9,67
Болгарія	6,18	0,55	11,34	2,66	0,01	9,14
Хорватія	3,20	9,00	11,55	1,64	7,00	9,21
Чехія	1,27	1,00	5,99	0,93	0,05	5,07
Угорщина	5,82	6,25	11,04	4,65	4,75	7,12
Латвія	8,04	4,00	16,23	0,13	2,50	5,86
Македонія	7,05	6,50	10,07	4,60	3,75	8,22
Молдова	14,94	5,00	20,54	7,33	3,50	12,40
Україна	8,58	8,75	15,31	6,10	8,25	10,00
Сербія	5,06	9,92	11,78	10,23	9,30	19,25
Швейцарія	0,08	0,75	2,75	0,04	0,25	2,69

Джерело: Побудовано автором на основі [38].

Зміна рівня ставок з розміщення та залучення коштів комерційними банками у Центрального банку стимулює комерційні банки виробляти перегляд процентних ставок як за міжбанківськими кредитами, так і по депозитно-кредитних операцій з підприємствами та організаціями, а також з фізичними особами [37, с. 12].

Функціонування центральних банків країн світу в посткризовий період характеризується посиленням політичного тиску з метою орієнтації політики центральних банків на економічне зростання. Враховуючи обмежені можливості центральних банків розвинених країн у використанні інструментарію монетарної політики, виникає потреба в застосуванні фінансових інструментів з метою запобігання рецесії. Нині в країнах із розвиненою ринковою економікою актуалізується потреба в застосуванні інструментів фіскальної політики. Крім того, відбувається розширення інструментарію та заходів із забезпечення фінансової стабільності. Останнє

відбувається під впливом негативних факторів посткризового розвитку світового фінансового ринку. Розглянемо досвід посткризового розвитку зарубіжних країн, інструментів монетарної, фіскальної та структурної політики країн Центральної та Східної Європи. Основні макроекономічні показники країн Центральної та Східної Європи, зокрема, Польщі, Чехії та Угорщини, які використовують режим інфляційного таргетування, наведені в табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Основні макроекономічні показники розвитку країн Європи за даними на 14.02.2021 р.

Показник / Країна	Німеччина	Чехія	Польща	Угорщина
Річний темп росту ВВП, %	0,4	1,7	3,1	4,5
Державний борг до ВВП, %	61,9	32,7	48,9	70,8
Торговий баланс, млрд дол. США	16,48	0,71	0,24	0,14
Державні витрати до ВВП, %	43,9	40,8	41,5	46,5
Рівень інфляції за рік, %	1,7	3,6	4,4	4,7
Облікова ставка центрального банку, %	0	2,25	1,5	0,9
Рівень безробіття, %	3,2	3,1	5,2	3,3

Джерело: Розроблено автором на [38]

У зазначений період Центральний банк Чехії здійснював валютні інтервенції з метою викупу надлишкової іноземної валюти (зокрема, євро) і недопущення зміцнення національної грошової одиниці «крони» та зменшив базову процентну ставку до 0,05% [38].

Докризовий період економічного розвитку Польщі характеризується позитивною динамікою завдяки активному впровадженню структурних реформ, що були спрямовані на лібералізацію торгівлі, зменшення податкового тягаря для малого та середнього бізнесу. У посткризовий період Народний банк Польщі також приділяє значну увагу дослідженням у сфері порушення функціонування фінансової системи.

Сучасний етап розвитку економіки Німеччини та загалом Єврозони характеризується уповільненням економічної активності, зокрема, на експортних ринках. Основними факторами, що зменшують ризик входження в

стан рецесії економіки Німеччини є: збільшення рівня зайнятості, підвищення заробітної плати, пом’якшувальна фіскальна політика.

Національний банк Угорщини під час дослідження фінансової стабільності здійснює аналіз інституційної системи, можливість протистояння зовнішнім шокам. У посткризовий період відбулося розширення завдань центрального банку досліджуваної країни в питаннях підтримки та зміцнення фінансової стабільності. До інституційних характеристик активності центрального банку у сфері забезпечення фінансової стабільності стало створення Ради фінансової стабільності.

Монетарна політика центральних банків країн із ринками, що розвиваються в посткризовий період характеризується застосуванням стандартних заходів монетарної політики [35].

Поряд із проведеним дослідженням особливостей управління капіталом банку в країнах ЄС варто розглянути досвід США у цій сфері. Так., федеративній резервній системі (ФРС) в США довелося активно виконувати роль кредитора останньої інстанції для тих банків і небанківських фінансових установ, які мали проблеми з ліквідністю, тому що ринок міжбанківських кредитів перестав нормально функціонувати через домінування на ньому панічних настроїв та недовіру між кредитними інститутами в період загострення кризи [38]. Тому значну частину активів Федерального резерву становили кредити учасникам фінансового ринку, насамперед банкам. У такий спосіб було забезпечено належну підтримку фінансової стійкості банківської системи за допомогою «розчищення» банківських балансів від токсичних активів шляхом надання грошових коштів і викупу проблемних цінних паперів. Завдяки цьому вдалося уникнути масового банкрутства банківських установ під тягарем знецінених активів.

Таким чином, спеціальні кредитні механізми дали змогу забезпечити фінансову стійкість банківської системи та стимулювати зростання кредитних вкладень у реальний сектор, що нарівні з крупно-масштабними придбаннями активів, тобто кількісними пом’якшеннями, призвело до суттєвого зростання

балансу ФРС. У свою чергу, це мало наслідки для зростання грошової бази, а через дію грошового мультиплікатора – і грошової маси в обігу. В такий спосіб активне застосування не конвенційних інструментів Федеральним резервом визначало, власне, експансіоністську спрямованість монетарної політики, результатом чого стало подолання рецесії в економіці та зростання рівня зайнятості (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Вплив монетарної політики ФРС на динаміку основних економічних параметрів (млрд. дол)

Показники	Роки					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Баланс ФРС	2917,689	2917,189	4023,640	4499,524	4486,606	4453,101
Грошова база	2659,028	2760,975	3749,522	4037,162	3795,997	3609,636
Грошова маса, М2	9730,7	10476,4	11071,2	11731	12452,8	13260,6
ВВП	15517,9	16155,3	16691,5	17427,6	18120,7	18624,5
Рівень безробіття, %	8,3	7,9	6,6	5,6	4,9	4,8
Рівень інфляції, %	3,2	2,1	1,5	1,6	0,1	1,3

Джерело: Побудовано автором на основі [38].

Нині базова процентна ставка в США знаходиться в діапазоні 1,75-2% річних, вона була знижена в липні і вересні поточного року, кожного разу на 0,25 процентного пункту. Як бачимо, зростання балансу Федерального резерву за останній період мало безпрецедентний характер. Однак водночас це дало поштовх для стимулювання економічної активності в країні та зниження рівня безробіття попри те, що рівень інфляції залишався вкрай низьким. Це можна вважати доволі успішною реалізацією стратегічних цілей монетарного регулювання [38]. Адже результати таких заходів ФРС не обмежуються лише збільшенням грошових ресурсів в економіці, а й визначаються фактичним порятунком банківської системи країни від неминучого краху, виявом чого стало б масове банкрутство банківських установ. Надання фінансовим інститутам грошових коштів у порядку викупу проблемних цінних паперів дало

змогу розчистити їх баланси від проблемних активів та стало основним фактором забезпечення їх фінансової стійкості.

Таким чином, досвід світової фінансово-економічної кризи і посткризового відновлення міжнародної економіки показав, що зусиль центральних банків провідних країн світу, передусім ФРС США, із підтримання цінової стабільності виявилось явно недостатньо для подолання наслідків кризових явищ та створення умов для стійкого виробничого зростання. А обрання в якості головної стратегічної цілі монетарної політики забезпечення низьких темпів інфляції, як показала практика, не допомагає вирішити більш важливі завдання щодо забезпечення зростання виробництва і зниження рівня безробіття. За таких обставин виникає об'єктивна необхідність перегляду завдань центральних банків, котрі уже більшою мірою мають бути зорієнтовані на стимулювання економіки.

У тих умовах, коли дефляція стає набагато більш серйозною загрозою, ніж інфляція, а ставки процента близькі до нульового рівня, центральні банки просто змушені використовувати більш широке коло неконвенційних інструментів і методів монетарної політики, а також поширювати свою діяльність на нових контрагентів та нові сектори фінансового ринку. Йдеться не лише про такі традиційні інструменти, як зниження процентних ставок за депозитними і кредитними операціями, а й про застосування новітніх засобів з арсеналу монетарної політики центральних банків: широкомасштабний викуп державних і корпоративних цінних паперів, розширення переліку активів, що приймаються в забезпечення, довгострокові кредитні операції, спрямовані на пожвавлення кон'юнктури у реальному секторі, стимулювання інвестиційної активності та підвищення попиту на ризикові активи.

Використання таких інструментів спершу ФРС США, а згодом й іншими центральними банками провідних країн світу відображає, власне, формування принципово нових підходів із розширення де-факто традиційного мандату із забезпечення цінової стабільності шляхом істотного перегляду цілей монетарної політики та включення до їхнього складу стимулювання

економічного зростання і зниження безробіття, тобто, власне, відбувається перехід до подвійного мандату діяльності центральних банків. Тому головною вимогою до ефективної монетарної політики в посткризовий період є забезпечення не лише цінової стабільності, а й фінансової стійкості банківського сектору, а також активне сприяння економічному зростанню. Тільки на таких засадах може бути забезпечено ефективний вплив монетарного регулювання на економіку, який визначається адекватними діями центрального банку, спрямованими на забезпечення фінансової стабільності банківської системи країни та стійкого розвитку реального сектору.

Важливою відмінністю в походженні криз в Азії і Європі є те, що європейці не були готові мати справу з кризами, зокрема через їх більш високий ступінь економічної і фінансової інтеграції. Відсутність європейської готовності виражалася через відсутність установ, які б мали досвід у здійсненні антикризових заходів для групи країн, що входять у монетарний союз. Ця інституційна слабкість, яка не має відношення до Азії, де країни були самостійні, випливла на поверхню через те, що значна кількість європейських країн мали значні власні фінансові проблеми, і вони мали значно менше хороших можливостей впоратися з ними.

В економічно розвинених країнах при регулюванні грошово-кредитної сфери через банківську систему часто застосовується такий інструмент, як управління відсотковою ставкою. В Японії існує практика застосування стратегії заниженого рівня відсоткових ставок і створення так званих погоджувальних рад з-поміж представників влади, банківського бізнесу та суб'єктів господарювання, які координують умови кредитування за спеціально виділеними кредитними програмами. Додамо, що роль інституцій банківсько-кредитної координації полягає не лише у зниженні ризиків та стимулюванні збільшення обсягів банківського кредитування, але й скерування останнього у найбільш бажаному руслі. До таких, як правило, відносяться інвестиційні кредитні та позики, кредити на розвиток інноваційної та науково-дослідної

діяльності, впровадження важливих для соціально-економічного розвитку територій програм.

Одним із підходів до нарощення капіталу банків є консолідація капіталу в результаті злиття та поглинання банків, стратегія яких є апробованою банківськими системами більшості країн із розвиненою ринковою економікою. Підвищенню капіталізації банківської системи України заважають жорсткі вимоги до мінімального обсягу капіталу банків, що не дають змоги приходу на ринок новим вітчизняним банкам; небажання використовувати об'єднання і злиття через втрату впливу на прийняття рішень; нерозвиненість фондового ринку стримує інвесторів вкладати кошти в капітал [25, с. 91].

Отже, проведене дослідження підтверджує, що достатність капіталу вітчизняних банків позитивно впливає на їх прибутковість та є запорукою надійності, що забезпечуватиме належний рівень конкурентоспроможності на ринку та підтримуватиме довіру клієнтів. Встановлено, що вимоги до капіталу банків України постійно змінювались, враховуючи умови Базельського комітету та реалії економічного становища України. Вважаємо, що здебільшого банки нарощували статутний, регулятивний капітал відповідно до законодавчих вимог та дотримувались нормативів капіталу. Втім за останні роки в умовах різких коливань валютних курсів, економічної та політичної нестабільності, банкрутства значної кількості банків, наслідків світової пандемії COVID 19, ситуація щодо дотримання вищевказаних показників погіршилась. Доцільно, на нашу думку, застосування НБУ політики щодо розвитку та діяльності банків з урахуванням регіональних особливостей розвитку економіки та соціальної сфери; запровадження механізму докапіталізації найбільших банків; стимулювання державою створення умов максимального сприяння капіталізації банків на регіональному рівні; розробка стратегії виходу з ринку неплатоспроможних і нежиттєздатних банків шляхом їх реорганізації чи ліквідації тощо.

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

Досліджено теоретичні основи ефективного управління капіталом банку як основа його фінансової стабільності. Варто відзначити, що капітал банку забезпечує захист від фінансових втрат а отже, забезпечує його безпеку і надійність. Він являє собою грошові кошти та виражена у грошовій формі частина нематеріальних, матеріальних та фінансових активів, що є у розпорядженні банків та використовуються ними для здійснення операцій з метою отримання прибутку. Капітал банку, як економічна ресурсна складова, є не лише джерелом проведення активних операцій, а й інструментом зміцнення довіри з боку клієнтів, вкладників і кредиторів до конкретної банківської установи.

Проаналізовано сучасні підходи до управління достатністю капіталу. Варто відзначити, що найбільша частка статутного капіталу належить банкам з державною часткою, проте найбільший незареєстрований капітал – банкам іноземних банківських груп, що свідчить про приплив іноземних інвестицій в діяльність банку. Резервні та інші фонди найбільші в банках іноземних груп, проте більша частка резервів переоцінки належить банкам з державною часткою. Варто зазначити, що банки з приватним капіталом мають нерозподілений прибуток, в той час як інші непокритий збиток. Загалом найбільша частка власного капіталу належить банкам з державною часткою, на це найбільше вплинула націоналізація «Приватбанку».

Проведено аналіз динаміки та структури капіталу банку. Варто відзначити, що пасиви банків впродовж останніх 5 років мали тенденцію до зростання. Так, станом на 31.12.2020 року об’єм пасивів банків України становив 1494460 млн. грн., що на 240074 млн. грн. або на 19,14% більше, ніж у 2016 році. Те саме відбулося і з власним капіталом, який збільшився на 97141 млн. грн., тобто на 93,66% у 2020 році у порівнянні з 2016 роком, і становив

200854 млн. грн.. Частка в пасивах склала 13,44% у 2020 році, що на 5,17% більше, ніж у 2016 році, тобто протягом 5 років доля власного капіталу невпинно зростає, спостерігається тенденція до збільшення даного показника. Як видно, головне джерело ресурсів банків є залучені та запозичені кошти, що станом на 31.12.2020 року становили 86,56% від загального обсягу ресурсів, проте впродовж аналізованого періоду спостерігається тенденція до зменшення зобов'язань у структурі пасивів, у 2016 році їх доля становила 91,73%.

Здійснено оцінку фінансову стабільність банку. Упродовж 2018-2020 рр. АТ «Альфа-Банк» вело прибуткову діяльність. Так, за 2018-2020 рр. в банку сталося скорочення чистого прибутку на 1484760 тис. грн. Оскільки АТ «Альфа-Банк» є часткою банківської системи України, то і процеси, які відбуваються в банківському секторі, так чи інакше торкаються діяльності банку. За 2020–й рік АТ «Альфа-Банк» отримав прибуток у розмірі 48000 тис. грн. Керівництвом була обрана обережна політика роботи Банку, яка й далі буде спрямовуватися на забезпечення безперервності діяльності, збільшення капіталу Банку, підтримку ліквідності, зменшення кредитних та валютних ризиків.

Обгрунтовано особливості моделювання достатності капіталу банку. Зростання капіталу банку є одним із найважливіших факторів у підтримці фінансової стійкості банківської установи, оскільки саме вони прямо впливають на її прибутковість та слугують джерелом поповнення власного капіталу. Одним із факторів, що здійснюють вагомий вплив на розмір прибутку банку від усіх напрямів діяльності банку, виступає розмір капіталу, що банк отримує в процесі здійснення своєї діяльності. Пропонуємо проводити традиційну сек'юритизацію, коли банк продає свої активи SPV, продовжуючи при цьому отримувати відсотки за кредит та погашення основної суми боргу.

Досліджено зарубіжний досвід управління капіталом банку. Одним із підходів до нарощення капіталу банків є консолідація капіталу в результаті злиття та поглинання банків, стратегія яких є апробованою банківськими системами більшості країн із розвиненою ринковою економікою. Підвищенню

капіталізації банківської системи України заважають жорсткі вимоги до мінімального обсягу капіталу банків, що не дають змоги приходу на ринок новим вітчизняним банкам; небажання використовувати об’єднання і злиття через втрату впливу на прийняття рішень; нерозвиненість фондового ринку стримує інвесторів вкладати кошти в капітал.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 20.09.2001 № 2740-III за ред. від 19.05.2011 № 3394-VI. URL: http://zakon2.ra-da.gov.ua (дата звернення: 08.05.2022).

2. Алескерова Ю. В., Сідак О. М. Управління капіталом страхових компаній. Інфраструктура ринку. 2018. № 18. С. 300-306.

3. Банківська система: навчальний посібник; за заг. ред. Н. С. Ситник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 580 с.

4. Болгар Т. М. Удосконалення моніторингу банківського кредитного процесу. Академічний огляд. 2013. № 2 (39). С. 36-42.

5. Булюк В. В. Динаміка структурних показників доходів і витрат банків України: об'єктивна реальність чи кон'юнктурні коливання. Приазовський економічний вісник. 2020. № 2 (19). С. 201-208.

6. Варцаба В. І. Проблеми забезпечення фінансової стійкості банківської системи України. Науковий вісник Ужгородського університету. 2018. №1 (51). С. 311-316.

7. Вдовенко Л. О., Черненко О. С. Високий рівень капіталізації – основа зміцнення банківської системи України. Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. 2017. № 4. С. 84-96.

8. Гальцова О. Л., Хакімова Х. Р. Управління доходами банку, їх склад та аналіз. Приазовський економічний вісник. 2019. Випуск 5(16). С. 239–242.

9. Гладких Д. Основні складові доходів і витрат українських банків. Вісник Національного банку України. 2013. № 5 (207). С. 22–33.

10. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ : Видавничий центр «Академія», 2014. Т. 1. 864 с.

11. Жаворонок А.В., Вікнянська А.О., Савчук Д.Г. Вплив комісійних надходжень на формування доходів комерційного банку. Причорноморські економічні студії. 2020. Вип. 50-2. С. 117-124.

12. Житар М.О. Аналіз сучасного стану кредитної діяльності банків України. Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України. 2017. № 1. С. 94-105.

13. Зайцева Л. О. Банківська система України: стан, проблеми розвитку. Бізнес Інформ: економіка, фінанси, грошовий обіг і кредит. 2018. № 1. С. 280-285.

14. Зінченко О. А. Удосконалення підходів до визначення складу фінансових результатів комерційного банку та методики їх аналізу. Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. 2013. Вип. 1(1). С. 280-283.

15. Зоря О. П. Методологічні засади формування інформації про доходи, витрати, фінансові результати звітних сегментів та її розкриття у фінансовій звітності банківської установи. Науково-практичний журнал Інвестиції: практика та досвід. Київ. 2018. № 15.С. 29-32.

16. Зоря О. П. Особливості обліку та аналізу процентних та комісійних доходів банку. Ефективна економіка. 2013. № 9. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2363 (дата звернення: 08.05.2022).

17. Іщенко Я. П., Галайда Л. В. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. 2015. № 15. С. 146-148.

18. Коваленко В. В. Науково-методичні підходи до діагностики фінансового стану банків. Ефективна економіка. 2020. № 8. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2020/8.pdf (дата звернення: 08.05.2022).

19. Коротя А. С. Рентабельність комерційного банку та фактори, що впливають на її рівень. Управління розвитком. 2012. №10. С. 73-75.

20. Костюк В.А., Стеренчук М.М. Управління доходами і витратами банку. Приазовський економічний вісник, 2020. №6 (23), С. 230-233.

21. Крупка М. І. Фінансові інновації державних банків України. Фінансовий простір № 4 (16). 2014. С. 127-131.

22. Ларіонова К. Л., Безвух С. В. Достатність власного капіталу банків України в 2015-2017 роках: стан, проблеми та шляхи вирішення. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Випуск 22. С. 811-818.

23. Мулик Т. О., Мулик Я. І. Оцінка достатності капіталу вітчизняних банків як запорука їх надійності. Ефективна економіка. 2021. № 7. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/7_2021/75.pdf

24. Мулик Т. О. Відображення інформації про власний капітал у звітності господарюючих суб'єктів. Агросвіт. 2020. № 19-20. С. 51-60.

25. Офіційний сайт Національного банку України. URL: https://old.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123549&cat_id=123512 (дата звернення: 08.05.2022).

26. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua (дата звернення: 08.05.2022)

27. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extrans1.aspx?memberKey1=993&endDate=2018-11-30 (дата звернення: 08.05.2022)

28. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extrans1.aspx?memberKey1=993&endDate=2018-11-30 (дата звернення: 08.05.2022)

29. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extrans1.aspx?memberKey1=993&endDate=2018-11-30 (дата звернення: 08.05.2022)

30. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності. Київ : КНЕУ, 2013. 347 с.

31. Парасій-Вергуненко І. М. Аналіз банківської діяльності: навч.-метод. посібник. для самост. вивч. дисц. Київ: КНЕУ, 2013.347.

32. Пільгуй С. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи України: сучасний стан, проблеми та напрями вдосконалення. Соціально-економічні проблеми і держава. 2017. Вип. 2(17). С. 126-134.

33. Пірог Д. В. Формування і розподіл прибутку банку. Інвестиції: практика та досвід. 2010. № 24. С. 70-75.

34. Проблеми та перспективи зміцнення стійкості фінансової системи України: аналіт. доп.; за наук. ред. Я. А. Жаліла. Київ : НІСД, 2021. 104 с.

35. Рибалко, А. С., Зайцев, О. В. Сучасні підходи до аналізу фінансових результатів діяльності банківської установи. Економіка та суспільство, 2020. № 21. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/37/36 (дата звернення: 08.05.2022).

36. Руда О.Л. Сучасний стан банківської системи України та її конкурентоспроможність. Ефективна економіка. 2019. № 4. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7013 (дата звернення: 08.05.2022)

37. Синюк А. О. Методичні підходи до визначення бізнес-моделей банків в Україні. Науковий погляд: економіка та управління. 2020. №3 (69). С. 120-131.

38. Сисоєнко І.А., Карлюка Д.О. Оцінка фінансових результатів банківської діяльності. Інфраструктура ринку, 2021. № 41. С. 297-301.

39. Стойко О. Я. Банківські операції: навч. посіб. Київ : Економіка, 2004. 456 с.

40. Фатюха Н. Г. Методологічні засади визначення доходів та витрат банківської установи. Тиждень науки. Тези доповідей науково-практичної конференції, Запоріжжя, 15–19 квітня 2019 р. Редкол. : В. В. Наумик (відпов. ред.) Запоріжжя: ЗНТУ, 2019. URL: http://eir.zp.edu.ua/handle/123456789/4743. (дата звернення: 08.05.2022).

41. Циганюк Д. Л. Аналіз фінансового стану банківського сектору України. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2020. № 1. С. 155-162.

42. Dell'Ariccia G., Igan D., Laeven L. Credit Booms and Lending Standards: Evidence from the Subprime Mortgage Market / G. Dell'Ariccia, D.Igan, L. Laeven // Journal of Money, Credit and Banking. – 2012. - Vol. 44, № 2-3. - pp. 367 – 384.

43. Dinc I.S. Politicians and Banks: Political Influences on Government Owned Banks in Emerging Markets // Journal of Financial Economics, 2005. – №77. – pp. 453-479.

44. Gambacorta L., Rixtel van A. Structural Bank Regulation Initiatives: Approaches and Implications / L. Gambacorta, A. van Rixtel // BIS Working Paper. – 2013. - 412. p.

45. Martseniuk O., Viderska V. The banking system of Ukraine: the current situation and prospects of development. Polish journal of science. 2020. № 26, P. 10-

46. Nicholas D. The Fourth Industrial Revolution and Systems Thinking / D. Nicholas // System Initiatives Programme. – World Economic Forum Annual Meeting 2017. – P. 4–5.

47. Repullo R. Capital Requirement, Market Power, and Risk-Taking in Banking / R. Repullo // Journal of Financial Intermediation. – 2004.- Vol. 13. - 182 p.

48. Stufflebeam D. L. Evaluation Theory, Models, and Applications: 2nd Edition / D. L. Stufflebeam, C. L. S. Coryn . – Jossey-Bass, 2014. – 800 p.

ДОДАТКИ

Додаток А

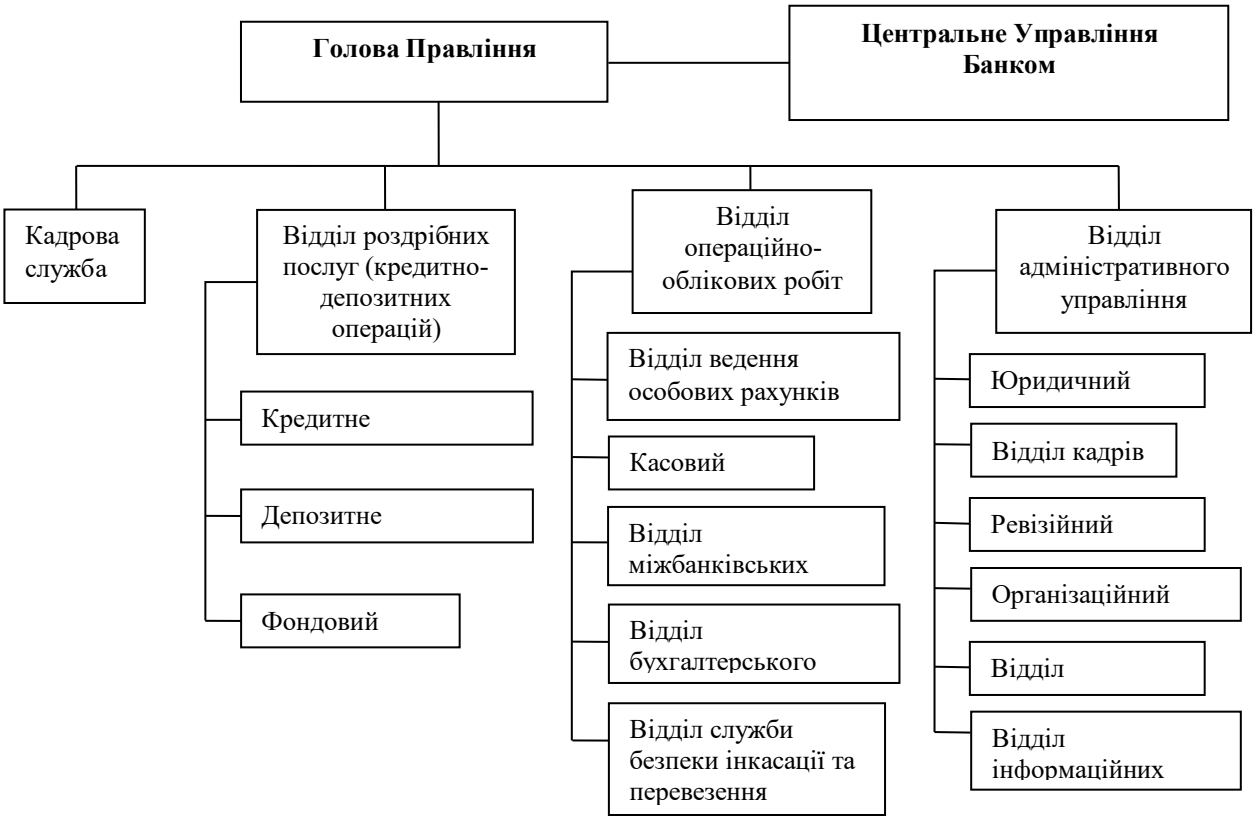

Рис. А.1. Організаційна структура АТ «Альфа-Банк»

Додаток Б

Звіт про фінансовий стан (Баланс)
на 31 грудня 2018 року

У тисячах гривень	Примітки	2018 рік	2017 рік (перераховано)
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	9 695 179	8 360 068
Кредити та заборгованість банків	7	8 999 808	3 272 973
Кредити та заборгованість клієнтів	8	32 458 158	28 052 410
Інвестиції в цінні папери	9	4 271 878	4 103 469
Інвестиційна нерухомість	10	1 976 750	2 424 823
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток		62	62
Відстрочений податковий актив	26	725 142	1 042 568
Основні засоби та нематеріальні активи	11	1 099 721	1 258 122
Інші активи	12	726 080	768 992
Необоротні активи, утримувані для продажу	13	334 424	878
Усього активів		**60 287 202**	**49 284 365**
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	14	35 589	1 286 944
Кошти клієнтів	15	52 488 347	41 900 685
Боргові цінні папери, емітовані банком	16	44 937	62 250
Резерви за зобов'язаннями	17	49 499	39 309
Інші зобов'язання	18	1 243 331	898 876
Субординований борг	19	1 384 411	1 403 359
Усього зобов'язань		**55 246 114**	**45 591 423**
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	20	12 179 756	12 179 756
Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами	20	739 630	739 630
Резервні та інші фонди банку		353 769	294 048
Резерви переоцінки	21	11 272	335 144
Непокритий збиток		(8 243 339)	(9 855 636)
Усього власного капіталу		**5 041 088**	**3 692 942**
Усього пасивів		**60 287 202**	**49 284 365**

Затверджено до випуску та підписано

22 квітня 2019 року

Голова Правління **Михайльо В.В.**

Головний бухгалтер **Головкова С.Г.**

Григор'єв В.А.

Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати) за рік, що закінчився 31 грудня 2018 року

У тисячах гривень	Примітки	2018 рік	2017 рік (перераховано)
Процентні доходи	22	6 866 469	5 486 468
Процентні витрати	22	(3 088 369)	(2 701 006)
Чистий процентний дохід	22	3 778 100	2 785 462
Чисте збільшення резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів	6, 7, 8	(2 147 605)	(2 122 207)
Чисті процентні доходи за вирахуванням резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів		1 630 495	663 255
Комісійні доходи	23	2 669 877	1 685 485
Комісійні витрати	23	(415 670)	(309 543)
Результат від операцій з цінними паперами, що обліковуються за справедливою вартістю з визнанням результату переоцінки через прибутки або збитки		36 752	62 560
Результат від операцій з похідними фінансовими інструментами		198 548	(176 940)
Результат від переоцінки похідних фінансових інструментів		204 053	(6 528)
Переоцінка рекласифікована у реалізовані доходи від фінансових інструментів, які обліковуються за справедливою вартістю з визначенням результату переоцінки у іншому сукупному доході	21	-	(14)
Результат від операцій з іноземною валютою		149 854	176 468
Результат від переоцінки іноземної валюти		(170 366)	56 750
Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	10	129 822	63 493
Витрати, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою нижчою, ніж ринкова		(2 876)	16 037
Чисте збільшення резерву під знецінення інших активів	12	(6 257)	(1 798)
Чисте збільшення резервів за зобов'язаннями	17	(10 252)	-
Чистий збиток від модифікації фінансових активів	8	(77 680)	-
Чистий прибуток від припинення визнання фінансових активів		180	-
Чистий прибуток від припинення визнання фінансових зобов'язань		4 800	6 469
Інші операційні доходи та витрати	24	698 362	1 180 402
Адміністративні витрати	25	(3 372 218)	(2 682 900)
Прибуток до оподаткування		**1 667 424**	**733 196**
Витрати на податок на прибуток	26	(357 164)	(135 980)
Прибуток за рік		**1 310 260**	**597 216**
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД			
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО НЕ БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)			
Переоцінка основних засобів	21	(361 260)	15 340
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що не буде рекласифікований в прибуток / (збиток)	21	39 023	(2 761)
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)			
Переоцінка цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	21	(1 635)	(484)
Всього інший сукупний дохід після оподаткування за рік	**21**	**(323 872)**	**12 095**
Усього сукупного доходу за рік		**986 388**	**609 311**
Прибуток на акцію (гривень)	27	0.01	0.01

Затверджено до випуску та підписано

22 квітня 2019 року

Голова Правління **Михайльо В.В.**

Головний бухгалтер **Головкова С.Г.**

Григор'єв В.А.
(044) 490-46-23

Додаток В

Звіт про фінансовий стан (Баланс)
на 31 грудня 2019 року

У тисячах гривень	Примітки	2019 рік	2018 рік (перераховано)
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	13 473 472	9 695 179
Кредити та заборгованість банків	7	548 304	8 999 808
Кредити та заборгованість клієнтів	8	39 199 834	32 458 158
Інвестиції в цінні папери	9	9 211 129	4 271 878
Похідні фінансові активи	32	742 349	166 832
Інвестиційна нерухомість	10	2 104 157	1 976 750
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток		1 981	62
Відстрочений податковий актив	26	858 374	725 142
Основні засоби та нематеріальні активи	11	3 692 290	1 099 721
Інші активи	12	1 679 815	1 016 178
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	13	397 674	334 424
Усього активів		**71 909 379**	**60 744 132**
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти банків	14	50 335	35 589
Кошти клієнтів	15	59 276 880	52 488 347
Похідні фінансові зобов'язання	32	1 285	4 205
Боргові цінні папери, емітовані банком	16	6 902	44 937
Резерви за зобов'язаннями	17	89 459	49 499
Інші зобов'язання	18	2 768 892	1 696 056
Субординований борг	19	1 184 309	1 384 411
Зобов'язання групи вибуття	13	11 904	-
Усього зобов'язань		**63 389 966**	**55 703 044**
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	20	28 726 248	12 179 756
Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами	20	2 367 572	739 630
Резервні та інші фонди банку		1 228 425	353 769
Резерви переоцінки	21	136 032	11 272
Непокритий збиток		(23 938 864)	(8 243 339)
Усього власного капіталу		**8 519 413**	**5 041 088**
Усього пасивів		**71 909 379**	**60 744 132**

Затверджено до випуску та підписано

Михайльо В.В.
Голова Правління

Савенко О.В.
Головний бухгалтер

Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати) за рік, що закінчився 31 грудня 2019 року

У тисячах гривень	Примітки	2019 рік	2018 рік (перераховано)
Процентні доходи	22	8 252 240	6 659 549
Процентні витрати	22	(4 275 646)	(3 088 369)
Чистий процентний дохід	22	3 976 594	3 571 180
Чисте збільшення резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів	6, 7, 8	(1 288 504)	(1 940 685)
Чисті процентні доходи за вирахуванням резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів		2 688 090	1 630 495
Комісійні доходи	23	3 644 387	2 669 877
Комісійні витрати	23	(803 671)	(415 670)
Результат від операцій із фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		283 114	36 752
Результат від перекласифікації переоцінки боргових фінансових інструментів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		1 020	-
Результат від операцій з похідними фінансовими інструментами		212 917	198 548
Результат від переоцінки похідних фінансових інструментів		588 535	204 053
Результат від операцій з іноземною валютою		265 686	149 854
Результат від переоцінки іноземної валюти		(534 842)	(170 366)
Результат від переоцінки об'єктів інвестиційної нерухомості	10	(74 898)	129 822
Витрати, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою нижчою, ніж ринкова		(16 757)	(2 876)
Чисте збільшення резерву під знецінення інших фінансових активів	12	(7 163)	(6 257)
Чисте (збільшення) зменшення резервів під знецінення боргових цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	(29 672)	-
Чисте збільшення резервів за зобов'язаннями	17	(30 984)	(10 252)
Чистий збиток від модифікації фінансових активів	8	(157 452)	(77 680)
Чистий прибуток від припинення визнання фінансових активів		245	180
Чистий прибуток від припинення визнання фінансових зобов'язань		2 856	4 800
Чистий збиток від вибуття необоротних активів, утримуваних для продажу		(23 290)	-
Витрати від зменшення корисності активів на продаж	13	(60 456)	-
Інші операційні доходи та витрати	24	730 380	698 362
Адміністративні витрати	25	(4 900 126)	(3 372 218)
Прибуток до оподаткування		**1 777 919**	**1 667 424**
Витрати на податок на прибуток	26	147 901	(357 164)
Прибуток за рік		**1 925 820**	**1 310 260**
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД			
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО НЕ БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)			
Переоцінка інструментів капіталу, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	21	638	-
Переоцінка основних засобів	21	2 309	498
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що не буде рекласифікований в прибуток / (збиток)	21	69	39 023
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)			
Переоцінка цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	21	77 925	(1 635)
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що буде рекласифікований в прибуток / (збиток)	21	(13 492)	-
Всього інший сукупний дохід після оподаткування за рік		**67 449**	**37 886**
Усього сукупного доходу за рік		**1 993 269**	**1 348 146**
Прибуток на акцію (гривень)	27	0.01	0.01

Затверджено до випуску та підписано

Михайльо В.В.
Голова Правління
24 квітня 2020 року

Савенко О.В.
Головний бухгалтер

Додаток Д

Звіт про фінансовий стан (Баланс)
на 31 грудня 2020 року

У тисячах гривень	Примітки	2020 рік	2019 рік
АКТИВИ			
Грошові кошти та їх еквіваленти	6	24 264 327	13 473 472
Кредити та заборгованість банків	7	200 628	548 304
Кредити та заборгованість клієнтів	8	47 838 898	39 199 834
Інвестиції в цінні папери	9	12 286 826	9 211 129
Похідні фінансові активи	32	329 058	742 349
Інвестиційна нерухомість	10	899 502	2 104 157
Дебіторська заборгованість щодо поточного податку на прибуток		1 981	1 981
Відстрочений податковий актив	26	852 369	858 374
Основні засоби та нематеріальні активи	11	3 617 050	3 692 290
Інші активи	12	6 360 900	1 679 815
Необоротні активи, утримувані для продажу, та активи групи вибуття	13	941 423	397 674
Усього активів		**97 592 962**	**71 909 379**
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ			
Кошти, що отримані від Національного банку України	14	9 914 846	-
Кошти банків	14	106 366	50 335
Кошти клієнтів	15	73 315 858	59 276 880
Похідні фінансові зобов'язання	32	125 466	1 285
Боргові цінні папери, емітовані банком	16	8 456	6 902
Резерви за зобов'язаннями	17	145 415	89 459
Інші зобов'язання	18	2 928 111	2 768 892
Субординований борг	19	1 413 730	1 184 309
Зобов'язання групи вибуття	13	11 743	11 904
Усього зобов'язань		**87 969 991**	**63 389 966**
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ			
Статутний капітал	20	28 726 248	28 726 248
Емісійний дохід та інший дохід за операціями з акціонерами	20	2 367 572	2 367 572
Резервні та інші фонди банку	4.10	1 421 007	1 228 425
Резерви переоцінки	21	65 242	136 032
Непокритий збиток		(22 957 098)	(23 938 864)
Усього власного капіталу		**9 622 971**	**8 519 413**
Усього пасивів		**97 592 962**	**71 909 379**

Затверджено до випуску та підписано

Михайльо В.В.

Голова Правління

Савенко О.В.

Головний бухгалтер

23 квітня 2021 року

Звіт про прибутки і збитки та інший сукупний дохід (Звіт про фінансові результати) за рік, що закінчився 31 грудня 2020 року

У тисячах гривень	Примітки	2020 рік	2019 рік
Процентні доходи	22	8 731 766	8 252 240
Процентні витрати	22	(3 673 344)	(4 275 646)
Чистий процентний дохід	22	5 058 422	3 976 594
Чисте збільшення резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів	6, 7, 8	(3 163 852)	(1 288 504)
Чисті процентні доходи за вирахуванням резерву під зменшення корисності процентних фінансових активів		1 894 570	2 688 090
Комісійні доходи	23	4 293 929	3 644 387
Комісійні витрати	23	(1 189 176)	(803 671)
Дохід від операцій із фінансовими інструментами, які обліковуються за справедливою вартістю через прибуток або збиток		27 684	283 114
Дохід від перекласифікації переоцінки боргових фінансових інструментів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід		13 990	1 020
Результат від операцій з похідними фінансовими інструментами		396 983	223 014
Переоцінка похідних фінансових інструментів		(537 472)	578 438
Результат від операцій з іноземною валютою		359 585	265 686
Переоцінка іноземної валюти		844 549	(534 842)
Переоцінка об'єктів інвестиційної нерухомості	10	(29 349)	(74 898)
Витрати, які виникають під час первісного визнання фінансових активів за процентною ставкою нижчою, ніж ринкова		(21 052)	(16 757)
Чисте (збільшення)/зменшення резерву під знецінення інших фінансових активів	12	18 151	(7 163)
Чисте збільшення резервів під знецінення боргових цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	9	(10 751)	(29 672)
Чисте збільшення резервів за зобов'язаннями	17	(54 981)	(30 984)
Чистий збиток від модифікації фінансових активів	8	(133 224)	(157 452)
Чистий прибуток від припинення визнання фінансових активів		17 208	245
Чистий прибуток від припинення визнання фінансових зобов'язань		5 381	2 856
Витрати від зменшення корисності активів на продаж	13	(20 644)	(60 456)
Чистий прибуток/(збиток) від вибуття необоротних активів, утримуваних для продажу		83 240	(23 290)
Інші операційні доходи та витрати	24	558 424	730 380
Адміністративні витрати	25	(5 340 302)	(4 900 126)
Прибуток до оподаткування		**1 176 743**	**1 777 919**
Податок на прибуток	26	(21 958)	147 901
Прибуток за рік		**1 154 785**	**1 925 820**
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД			
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО НЕ БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)			
Переоцінка інструментів капіталу, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	21	-	638
Переоцінка основних засобів	21	-	2 309
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що не буде рекласифікований в прибуток / (збиток)	21	3 353	69
ІНШИЙ СУКУПНИЙ ДОХІД, ЩО БУДЕ РЕКЛАСИФІКОВАНИЙ В ПРИБУТОК / (ЗБИТОК)			
Переоцінка цінних паперів, які обліковуються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід	21	(66 561)	77 925
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом, що буде рекласифікований в прибуток / (збиток)	21	11 981	(13 492)
Всього інший сукупний дохід після оподаткування за рік		**(51 227)**	**67 449**
Усього сукупного доходу за рік		**1 103 558**	**1 993 269**
Прибуток на акцію (гривень)	27	0.004	0.014

Затверджено до випуску та підписано

Михайльо В.В.
Голова Правління

Савенко О.В.
Головний бухгалтер

23 квітня 2021 року